

Het Jan Vrijman Fonds: Een “keurmerk” voor succes

Een onderzoek naar de betekenis van het JVF keurmerk

Universiteit Utrecht
Faculteit Geesteswetenschappen
Specialisatie: Film- en Televisiewetenschap

Master scriptie van: Annemarijn Kauw-A-Tjoe
Studentnummer: 3491420
E-mail: a.b.kauw-a-tjoe@students.uu.nl
Begeleider en eerste lezer: Dr. R.H. Leurs
Tweede lezer: Dr. W. Sanders

Voorwoord

Deze scriptie is tot stand gekomen in opdracht van de Universiteit Utrecht.

Het doel van de scriptie is inzicht verschaffen omtrent het keurmerk in het veld van documentaire- en/of filmfondsen. Het betreft het Jan vrijman Fonds keurmerk dat nu inmiddels IDFA Bertha Fund heet. Voor het gemak houd ik in deze scriptie de oude naam aan. Ook omdat mijn onderzoek gebaseerd is op data van de tijd van het Jan Vrijman Fonds. Door deze scriptie heb ik kennis kunnen maken met de grounded theory methode dat ik als een leuk en leerzaam traject heb ervaren. Deze methode is van grote waarde geweest om deze scriptie betekenis te geven.

Mijn dank gaat uit naar iedereen die mij tijdens het schrijven van deze scriptie gesteund heeft. In het bijzonder wil ik mijn begeleider Rob Leurs bedanken die de verdere begeleiding op zich heeft genomen nadat mijn eerste begeleider de universiteit besloot te verlaten. Dankzij zijn goede raadpleging en commentaar heb ik het onderzoek naar het Jan Vrijman Fonds keurmerk kunnen aanscherpen. Hiernaast wil ik mijn tweede lezer Willemien Sanders bedanken voor haar nuttige tips betreffende literatuurbronnen. Zonder haar suggestie had de zoektocht naar bruikbare literatuur hoogstwaarschijnlijk nog langer geduurd. Producent Mélanie de Vocht en mangager Isabel Arrate Fernandez van het Jan Vrijman Fonds zijn er vanaf het begin bij geweest. Ze hebben me geholpen om de scriptie op gang te brengen en waren altijd bereid om mij met de inhoud van deze te scriptie te helpen. Mijn ouders Jacqueline Höcker en Dennis Kauw-A-Tjoe wil ik bedanken die mij met hen positieve instelling ten alle tijden gemotiveerd hebben. Ook wil ik mijn vriend Dave Rijkaard bedanken voor de gezonde zorg gedurende mijn onderzoek: van de overheerlijke maaltijden tot aan de energieke trainingen in de sportschool.

Inhoudsopgave

Inleiding Jan Vrijman Fonds	3
Hoofdstuk I: Casusanalyse beeldvorming Jan Vrijman Fonds	9
Hoofdstuk II: Een kijkje achter de coulissen	27
Conclusie	32
Literatuurlijst	34
Bijlage I: Deelname JVF-films aan festivals	36
Bijlage II: Kwalitatieve inhoudsanalyse met gebruikmaking van inzichten uit de Grounded Theory	38

Inleiding Jan Vrijman Fonds

Het Jan Vrijman Fonds (vanaf nu aangeduid als het JVF) is een organisatie die in 1998 door het International Documentary Film Festival Amsterdam (vanaf nu aangeduid als het IDFA) is opgericht met als doel het verbeteren van het documentaireklimaat in ontwikkelingslanden. Sindsdien heeft het fonds meer dan vijfhonderd creatieve documentaires gesteund, en aanverwante activiteiten als workshops, documentaire filmfestivals en educatieve programma's verwezenlijkt om de lokale documentaireproductie en –distributie te promoten.¹ Het JVF fungeert als financier, matchmaker en promotor voor onafhankelijke documentaire filmmakers, documentaire films en documentaire filmfestivals uit ontwikkelingslanden. Naast het toekennen van geldelijke steun zorgt het JVF ervoor dat de filmmakers en festival organisatoren toegang hebben tot een internationaal netwerk van filmprofessionals en doet het fonds pogingen om de projecten te promoten. Zoals de website van het fonds stelt:

“All this is done in order to generate more attention for the voices of filmmakers in the developing world, to stimulate local film cultures and to turn the creative documentary into a truly global film art.”²

Ten opzichte van andere fondsen verstrekt het JVF kleine bijdragen, waardoor een project vaak meerdere financieringsbronnen nodig heeft dat een ingewikkeld en langlopend proces kan zijn. Toch ontvangt het JVF een vier- à vijfhonderd aanvragen per selectieronde. Waarom is er zoveel vraag naar ondersteuning van het JVF? Het JVF is één van de weinige fondsen die documentaire filmmakers in ontwikkelingslanden ondersteunt. Daarnaast is het JVF nauw verbonden aan het IDFA dat het grootste en belangrijkste documentaire filmfestival ter wereld is. Wat ook een verklaarbare reden kan zijn is dat filmmakers die door het JVF ondersteunt zijn, een brede internationale erkenning hebben verkregen, met inbegrip van vele prijzen op filmfestivals, lof van de critici en interesse van de pers. Maar iets waar nog weinig aandacht aan is besteed, is dat de steun van het fonds over het algemeen beschouwd wordt als een keurmerk. Één van de sterke punten van het JVF is dan ook de katalyserende werking die de betrokkenheid van het JVF kan hebben in termen van het aantrekken van additionele financiering. Wat houdt dit keurmerk precies in? Welke betekenis wordt eraan gegeven?

Aanleiding

Het JVF is door de positieve berichtgeving en, in tegenstelling tot andere filmfondsen, de lage financiering mijns inziens interessanter dan andere landelijke fondsen. Gedurende mijn stageperiode, van januari tot en met eind maart 2012, werd ik voor het eerst geïntroduceerd aan het keurmerk verschijnsel. Er werd over een zogenaamd keurmerk gesproken en ik kwam het onderwerp ook tegen in de jaarverslagen van 2010 en 2011 van het JVF. Mijn voorkennis ten aanzien van het JVF keurmerk bestaat dan ook voornamelijk uit alle kennis en ervaring die ik gedurende de stage bij het JVF heb opgedaan. In de jaarverslagen staat dat de steun van het JVF een blijk is van internationale

---

¹ “Funding,” idfa.nl, geraadpleegd op 7 mei, 2012. <http://www.idfa.nl/industry/markets-funding/vrijman-fund/about/funding.aspx>.

² “History & Mission,” idfa.nl, geraadpleegd op 7 mei, 2012. <http://www.idfa.nl/industry/markets-funding/vrijman-fund/about/history-mission.aspx>.

waardering en erkenning. Deze waardering en erkenning voor een film zorgt ervoor dat een filmmaker een goede internationale reputatie opbouwt waardoor zijn/haar huidige en toekomstige projecten makkelijker financiers aantrekt. In de jaarlijkse evaluatie gehouden onder de JVF filmmakers die hun film hebben afgerond, geeft tachtig procent aan dat de verbintenis van het JVF aan een project hen helpt bij het vinden van andere financiers. Dit blijkt uit de jaarverslagen van 2010 en 2011 waarin gesproken wordt over de ondersteuning van documentaires en de waardering van ondersteunde projecten.³ Uit dezelfde jaarverslagen blijkt ook dat, door de internationale waardering en erkenning van het fonds en het IDFA, de steun van het fonds als een keurmerk geldt voor andere financiers.⁴ Om de waardering voor de door het JVF ondersteunde documentaires te meten, heeft het JVF vanaf 2009 de programmering van de JVF films op andere filmfestivals zo nauwkeurig mogelijk in kaart gebracht. Tabel 1 in Bijlage I geeft hier een overzicht van. Aan de hand van het idee van het keurmerk tracht ik in dit onderzoek de waarde van de steun van het JVF te achterhalen. Om erachter te komen wat het zogenaamde keurmerk precies inhoudt en welke waarde het keurmerk heeft, staat de volgende hoofdvraag in mijn onderzoek centraal:

“Welke betekenis geven filmmakers aan het Jan Vrijman Fonds keurmerk?”

Een antwoord op deze vraag zal onderzocht worden door middel van enquêtes die begin 2012 verspreid zijn onder 98 filmmakers. Dit aantal heeft betrekking op filmmakers wiens project in de afgelopen tien jaar, 2002 tot en met 2012, door het JVF geselecteerd en tevens afgerond is. Van de 98 filmmakers hebben 45 de vragenlijst volledig ingevuld en geretourneerd. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat het gaat om bestaande enquêtes die bij een eerder zijn gebruikt en dus niet om vragenlijsten die speciaal voor dit onderzoek zijn gemaakt. Aan de hand van de enquêtes kan onderzocht worden hoe filmmakers, wiens projecten door het JVF zijn geselecteerd, over het zogenaamde JVF keurmerk denken en of zij ervaringen met het keurmerk hebben. Omdat dit onderzoek specifiek gericht is op documentaires, concentreer ik me in dit onderzoek op filmmakers van documentaireprojecten en niet op organisatoren van filmfestivals, workshops, etcetera. Nadere informatie betreffende het casusmateriaal is te vinden in bijlage II.

Methodisch en theoretisch kader

Het doel van de analyse is het ontwikkelen en opbouwen van een gefundeerde theorie over de waardering van het JVF keurmerk. Dit houdt in: een theorie die op een gestructureerde en systematische manier is afgeleid van data. Het gaat in dit onderzoek om de beschouwing van processen in de werksetting en daarbuiten, waar het zogenaamde keurmerk een bepaalde invloed kan hebben. Om meer inzicht te verkrijgen in de kenmerken van dit keurmerk en ook in de praktijkprocessen van het fonds die hierbij komen kijken, worden de gegevens van de enquêtes verzameld en behandeld door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse met gebruikmaking van

---

³ Ibidem.

Jan Vrijman Fonds, *Jan Vrijman Fonds Jaarverslag 2011* (Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2012), 14.

⁴ Ibidem.

inzichten uit de grounded theory.⁵ Het onderzoek is zodoende empirisch van aard. Ik heb voor deze methode gekozen, omdat mijn casusmateriaal uit 45 enquêtes bestaat met ieder veertien vragen. De grounded theory fungeert in dit onderzoek als methodologische gids om vertogen te achterhalen. Aan de hand van de observatie en interpretatie van data, analyse (coding genoemd) en reflectie, volgt uit het onderzoeksmateriaal een theorie betreffende het keurmerk.⁶ De kunst van het theoretiseren (theorizing) is het aanbrengen van categorieën van een meer abstractere hogere orde met behulp van conceptuele ordening (conceptual ordering) van data van het beschrijvende niveau (description). Deze categorieën dienen als richtlijnen voor een centrale categorie waaraan de onderzoeksgegevens gerelateerd kunnen worden. Ze vormen de basis van een theorie die het onderzoekers mogelijk maakt gebeurtenissen te verklaren en te voorspellen.⁷ Belangrijk bij deze methode is dat de onderzoeker het casusmateriaal op een open manier benadert.⁸

Een specifiek op keurmerk gerichte literatuur in het veld van documentaire- en/of filmfondsen ontbreekt. Echter hebben een aantal professionals en onderzoekers zich wel toegelegd of een poging gedaan om het keurmerk als verschijnsel op dit gebied te bestuderen. Omdat er geen sprake is van een duidelijke theorievorming, is het noodzakelijk een inventarisatie te maken van de heersende opvattingen. Dr. Miriam Ross biedt met haar artikel *The film festival as producer: Latin American Films and Rotterdam's Hubert Bals Fund* als één van de weinige bepaalde inzichten. Zij gaat in op de Latijns-Amerikaanse filmproductie bijdragen van het Hubert Bals Fonds (vanaf nu aangeduid als het HBF) en beschrijft dat het prestige van dit fonds door filmmakers gebruikt kan worden om verdere financiële steun aan te trekken. Criticus Daniel Steinhart is de eerste professional die met zijn artikel *Fostering International Cinema: The Rotterdam Film Festival, CineMart, and the Hubert Bals Fund* een filmfonds letterlijk beschrijft als een keurmerk. In dit artikel presenteert hij een wereldwijd perspectief van regionale filmactiviteiten in een internationale context. Beide artikelen gaan niet alleen in op het keurmerk van het HBF, maar kijken ook naar de achterliggende praktijken van het HBF. Ross gaat in op de invloeden van het HBF en het International Film Festival Rotterdam (vanaf nu aangeduid als het IFFR) bij de regionale films die uit het HBF voortkomen. Steinhart toont met zijn onderzoek hoe het IFFR de internationale onafhankelijke cinema promoot. Hij ziet dit onderzoek tevens als de perfecte

---

⁵ De grounded theory is een veel bediscussieerde methode. Deze methode bestaat ten gevolge van de discussies uit twee stromingen, namelijk die van Glaser en die van Strauss. Oorspronkelijk hebben Glaser en Strauss samen een algemene kwalitatieve en inductieve benadering ontwikkeld die ze de grounded theory hebben genoemd. Zij introduceerde de grounded theory in 1967 in het boek *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Echter zijn zij daarna hun eigen weg ingeslagen waarna Strauss samen met Corbin het boek *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* heeft geschreven. Het verschil tussen beide stromingen bestaat eruit dat Glaser van mening is dat Strauss en Corbin het inductieve karakter van de grounded theory aantasten door vooropgezette theorieën aan de onderzoeksgegevens op te leggen. Strauss en Corbin daarentegen pleiten voor een combinatie van inductie en deductie zodat hypothesen eventueel ook getest kunnen worden, in plaats van dat die alleen uit het casusmateriaal kunnen ontstaan. Deze informatie is vergaard uit het werk van: Rob Leurs, "Onbegrijpelijk kwaad: Marc Dutroux als 'ster van het kwaad' en als sublieme media-ervaring," (dissertatie, Universiteit van Amsterdam, 2006) Amsterdam: Vossiuspers UvA – Amsterdam University Press, 2006). En: Barney Glaser en Anselm Strauss, *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research* (Chicago: Aldine Publishing Company, 1967). Dit onderzoek neigt meer naar de inzichten van de grounded theory zoals die zijn geformuleerd door Strauss en Corbin, omdat ik belang hecht aan de wisselwerking tussen casus en theorie.

⁶ Anselm Strauss en Juliet Corbin, *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (Thousand Oaks/Londen/New Delhi: SAGE Publications, 1998), 11-12.

⁷ Ibidem, 15-25, 113.

⁸ Ibidem, 12.

kans om te laten zien dat sommige regionale filmactiviteiten niet gevoelig zijn voor buitenlandse invloeden. Voor een toepasbaar theoretisch kader worden alleen die onderdelen behandeld die van belang zijn bij het onderzoek naar het JVF keurmerk.

Naast de artikels van Ross en Steinhart wordt het hoofdstuk *Film Festival Networks: The New Topographies of Cinema in Europe* van het boek *European Cinema: Face to Face with Hollywood* van doctor en professor Thomas Elsaesser aangehaald. Elsaesser stelt hierin dat het internationale filmfestival gezien moet worden als een netwerk met knooppunten, flows en uitwisselingen. Het opkomende wetenschapsgebied rondom filmfestivals is belangrijk voor de JVF filmmakers en andere onafhankelijke filmmakers, die afhankelijk zijn van filmfestivals:

“(...) the festival circuit constitutes the exhibition dates of most independent films in the first-run venues of the world market, where they can gather the cultural capital and critical prowess necessary to subsequently enter the national or local exhibition markets on the strength of their accumulated festival successes. No poster of an independent film can do without the logo of one of the world’s prime festivals (...).”⁹

De theorie van Elsaesser is een aanvulling op de opvattingen van Ross en Steinhart om de werking en functie van internationale filmfestivals, zoals het IDFA, extra te belichten. Ik acht de theorie van Elsaesser van belang, omdat het IDFA nauw verbonden is met het JVF en gegroeid is tot een omvangrijk, economisch en cultureel gewaardeerd festival. Bij deze groei is de positie van het IDFA in de documentaire- en filmwereld belangrijker geworden. De reputatie die het IDFA binnen deze filmsector opgebouwd heeft, impliceert dat het JVF belang heeft bij dit filmfestival. Het IDFA is het grootste en belangrijkste documentaire filmfestival ter wereld. Het festival wordt elk jaar goed bezocht en vele vertoningen zijn vaak uitverkocht. Vanuit het perspectief van het JVF en de verwante filmmakers is het IDFA dan ook een interessant festival, want dit is het perfecte podium waarop nieuwe talenten en nieuwe films gesignaleerd worden door internationale distributeurs, festivalprogrammeurs en televisie-aankopers. Hier kunnen reputaties opgebouwd worden. De wereldwijde circulatie van films begint immers in het wereldwijde circuit van filmfestivals. Het IDFA is daar een uitstekend platform voor.

Om de functie en de relatie van het fonds en het internationale filmfestival te verduidelijken, is een korte toelichting van de culturele industrie, waarvan het JVF en het IDFA deel uitmaken, op zijn plaats. De culturele industrie houdt in: het produceren en distribueren van cultuuruitingen, een activiteit die tegenwoordig voor een belangrijk deel toevalt aan bedrijven die opereren op een markt van vraag en aanbod. De producten van de culturele industrie worden door mensen verworven en geconsumeerd vanwege de betekenissen die ze bij hen oproepen. Dat onderscheidt de culturele industrie van andere sectoren van economische bedrijvigheid. In de culturele industrie wordt in de meeste gevallen primair voor de markt geproduceerd. Daarnaast kenmerkt de culturele sector zich door de grote mate rationalisering van productie, distributie en marketing, uitmondend in ver doorgevoerde arbeidsdeling met name in de filmindustrie. De technologie speelt in de culturele industrie een centrale rol in

---

⁹ Thomas Elsaesser, “Film Festival Networks: The New Topographies of Cinema in Europe,” in *European Cinema: Face to Face with Hollywood* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005), 87.

productie en distributie. Productieprocessen in de audiovisuele industrie zijn zonder technologie ondenkbaar. Diverse reproductie en distributie technologieën zorgen voor een breed bereik voor producten in de filmindustrie.¹⁰

Onder andere filmfondsen, zoals het JVF, zijn belangrijk voor de productie van de films. De financiële steun van het JVF geeft filmmakers de gelegenheid hun plannen in de praktijk te brengen en te starten met een onderzoek of met de productie of juist een film geschikt te maken voor vertoning.¹¹ Naast het toekennen van geldelijke steun bevordert het fonds de productie van de films door te fungeren als een kenniscentrum door ervaringen en kennis beschikbaar te stellen, educatieve programma's aan te bieden en ervoor te zorgen dat filmmakers toegang hebben tot een internationaal netwerk van filmprofessionals om hun werkgebied te vergroten.¹² Om de distributie en verkoop van de documentaires vooruit te helpen, verzorgt het JVF met name de jaarlijkse vertoning van een nieuwe oogst JVF films op het IDFA.¹³ Festivals, zoals het IDFA, zijn belangrijk voor met name de verspreiding van de films en het bereik van het publiek.

De realisatie van de activiteiten van het JVF en het IDFA is mede afhankelijk van de overheidssubsidie. De overheid vindt ontwikkelingssamenwerking belangrijk en om die reden ontvangt het JVF financiering van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Dit is de grootste inkomstenbron voor het fonds. In de periode van 1 januari tot en met 31 december 2012 heeft het JVF een bedrag van €350.000 ontvangen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.¹⁴ Omdat de overheid wil dat het culturaanbod in Nederland van hoge kwaliteit is en voor iedereen toegankelijk, subsidieert het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het IDFA.¹⁵ Dit is de belangrijkste inkomstenbron voor de culturele instelling. In de periode van 1 januari tot en met 31 december 2012 heeft het IDFA een instandhoudingsubsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Gemeente Amsterdam ontvangen die samen €1.255.657 bedroegen.¹⁶ Hiertegenover staan bepaalde voorwaarden en regels. Zo dienen het JVF en het IDFA jaarlijks een overzicht te maken van de staat van baten en lasten. Bovendien moet elk jaar een jaarverslag gemaakt worden. Naast de subsidie van de Rijksoverheid ontvangt het JVF steun van vijf andere partners, namelijk Stichting DOEN, Hivos, Media Mundus, the Cultures of Resistance Network en CBA WorldView. Tevens genereert het fonds inkomsten uit de samenwerking met Booking.com, evenals de verkoop en distributie van films in de Benelux en donaties.¹⁷ Het IDFA verkrijgt, naast de subsidie van de Rijksoverheid en de Gemeente Amsterdam, inkomsten uit (incidentele) subsidies, sponsoring, fondsenwerving, donaties en

---

¹⁰ Paul Rutten, "De toekomst van de verbeeldingsmachine: De culturele industrie in de eenentwintigste eeuw," *Boekmancahier* 12, 43 (maart 2000): 1.

¹¹ Jan Vrijman Fonds, *Jan Vrijman Fonds Jaarverslag 2010* (Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2011), 2.

¹² Jan Vrijman Fonds, *Jan Vrijman Fonds Jaarverslag 2011* (Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2012), 3-5.

¹³ "Funding," idfa.nl, geraadpleegd op 7 mei, 2012. <http://www.idfa.nl/industry/markets-funding/vrijman-fund/about/funding.aspx>.

¹⁴ IDFA Bertha Fund en Jan Vrijman Fund, *Activity Report 2012 IDFA Bertha Fund and Jan Vrijman Fund* (Amsterdam: IDFA Bertha Fund en Jan Vrijman Fund, 2013), 30.

¹⁵ "Subsidies voor cultuur," rijksoverheid.nl, geraadpleegd op 23 augustus, 2013. <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kunst-en-cultuur/subsidies-voor-cultuur>.

¹⁶ International Documentary Film Festival Amsterdam, *Jaarverslag 2012 International Documentary Film Festival Amsterdam* (Amsterdam: International Documentary Film Festival Amsterdam, 2013), 33.

¹⁷ IDFA Bertha Fund en Jan Vrijman Fund, *Activity Report 2012 IDFA Bertha Fund and Jan Vrijman Fund* (Amsterdam: IDFA Bertha Fund en Jan Vrijman Fund, 2013), 30.

kaartverkoop.¹⁸ Het JVF staat financieel en ook administratief dus volledig los van het IDFA. Het is een onafhankelijke stichting, bestaande uit een bestuur, selectiecommissie en een staf van directeur, manager en producent. Toch is het JVF nauw verbonden met het IDFA. Dankzij het IDFA heeft het JVF een kantoor en voorzieningen tot zijn beschikking.¹⁹ Bovendien lift het JVF mee met de technologische ontwikkelingen van het IDFA²⁰ en fungeert het IDFA zoals al benoemd als een vertoningplaats en distributiekanaal voor de JVF films.

Operationalisering

In het eerste hoofdstuk van mijn onderzoek wordt een korte uitleg gegeven van de data-analyse. Vervolgens worden de resultaten van de kwalitatieve inhoudsanalyse in kaart gebracht waarbij de ontdekte thema's gecategoriseerd worden en verbanden worden gezocht tussen de categorieën. Op deze manier tracht ik een beeld te geven van het idee van het keurmerk vanuit het perspectief van de filmmakers waarvan het project in de jaren 2002 tot en met 2012 is geselecteerd door het JVF en tevens is afgerond. Om de resultaten die uit de kwalitatieve inhoudsanalyse voortkomen beter te kunnen begrijpen, wend ik mij in het tweede hoofdstuk tot diverse opvattingen van Ross en Steinhart met betrekking tot het keurmerk en de theorie van Elsaesser. Zowel de kwalitatieve inhoudsanalyse als de opvattingen van Ross en Steinhart en de theorie van Elsaesser, vormen een raamwerk voor de beantwoording van de vraag welke betekenis filmmakers geven aan het zogenaamde Jan Vrijman Fonds keurmerk.

Belang

Dit onderzoek betreft een explorerend en observerend onderzoek naar een nieuw, een nog niet nader op die manier onderzocht fenomeen. De resultaten van dit onderzoek kunnen van betekenis zijn voor zowel bestaande en nieuwe filmmakers als voor het JVF zelf. Filmmakers kunnen een beter beeld creëren van hoe ze huidige en/of toekomstige projecten willen benaderen en in welk opzicht de steun van het JVF van betekenis kan zijn omwille van de voortgang van de projecten. Voor het JVF is het goed om te weten welke waarde er aan de steun van het fonds wordt gegeven en welke van de aanbevelingen die in het onderzoek worden gedaan zinvol zijn voor het fonds om vervolgens het beleid en de werkwijze eventueel bij te stellen. Hiernaast is tot op heden het keurmerk fenomeen van een documentaire- en/of filmfonds moeilijk aan te tonen, omdat er nog nauwelijks onderzoek naar is verricht, maar ook omdat harde feiten ontbreken. De redenering omtrent een documentaire- en/of filmfonds keurmerk is dan ook gebaseerd op plausibiliteitsredeneringen. Bovendien is onderzoek naar de werking van een dergelijk keurmerk schaars. De analyse betreedt met dit onderzoek naar het JVF keurmerk dan ook een nieuw onderzoeksgebied. Wat dit betreft is dit onderzoek een van de eerste stappen richting de bestudering van het zogenaamde documentaire- en/of filmfonds keurmerk. Daarmee kan deze analyse tevens een aanleiding zijn tot verder onderzoek.

---

¹⁸ International Documentary Film Festival Amsterdam, *Jaarverslag 2012 International Documentary Film Festival Amsterdam* (Amsterdam: International Documentary Film Festival Amsterdam, 2013), 33.

¹⁹ Jan Vrijman Fonds, *Jan Vrijman Fonds Jaarverslag 2011* (Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2012), 6.

²⁰ *Ibidem*, 29.

I. Casusanalyse beeldvorming Jan Vrijman Fonds

1.1 Codering casusmateriaal

45 van de 98 filmmakers hebben de vragenlijst volledig ingevuld en geretourneerd. Deze 45 geldige enquêtes worden aan verschillende rondes onderworpen waardoor diverse categorieën ontstaan. Deze categorieën bevinden zich op drie niveaus: open coderen (open coding), rond de as coderen (axial coding) en selectief coderen (selective coding). De open codering is de eerste stap die plaatsvindt in de data-analyse. Bij open coderen wordt data uitgepluisd, geanalyseerd, vergeleken en geconceptualiseerd. Dit zorgt ervoor dat categorieën op themaniveau geïdentificeerd kunnen worden en dat bijbehorende eigenschappen en dimensies ontdekt kunnen worden. De relevante thema's worden met elkaar in verband gebracht waardoor patronen zichtbaar worden.²¹ Nadat de grondslag is gelegd, volgt codering rond de as. Bij coderen rond de as worden, aan de hand van dwarsverbindingen, onderlinge relaties gezocht tussen thema's. Er worden op een systematische manier categorieën oftewel "phenomena" (zoals Strauss en Corbin het noemen) ontwikkeld, waaronder de thema's geplaatst kunnen worden.²² De bevonden fenomenen bij coderen rond de as worden bij selectief coderen rondom een centraal verklarende categorie georganiseerd. Er wordt zodoende een omvattende bovenliggende categorie vastgesteld waaraan de fenomenen gerelateerd kunnen worden op basis van onderlinge relaties.²³

Uit het open coderen kwamen achttien thema's naar voren die op basis van onderlinge relaties en via subcategorieën in verschillende fenomenen zijn gegroepeerd. Deze fenomenen zijn: *verbondenheid omwille van identiteit, ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking en voortbestaan documentaire(makers) - fonds*. Tezamen vormen deze fenomenen de *beeldvorming van het Jan Vrijman Fonds*, de centrale categorie. Om de *beeldvorming van het Jan Vrijman Fonds* en de bijbehorende fenomenen te kunnen benoemen, is gebruikgemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse met gebruikmaking van inzichten uit de grounded theory. Voor de totstandkoming van de fenomenen verwijs ik naar bijlage II.

1.2 Analyseresultaten

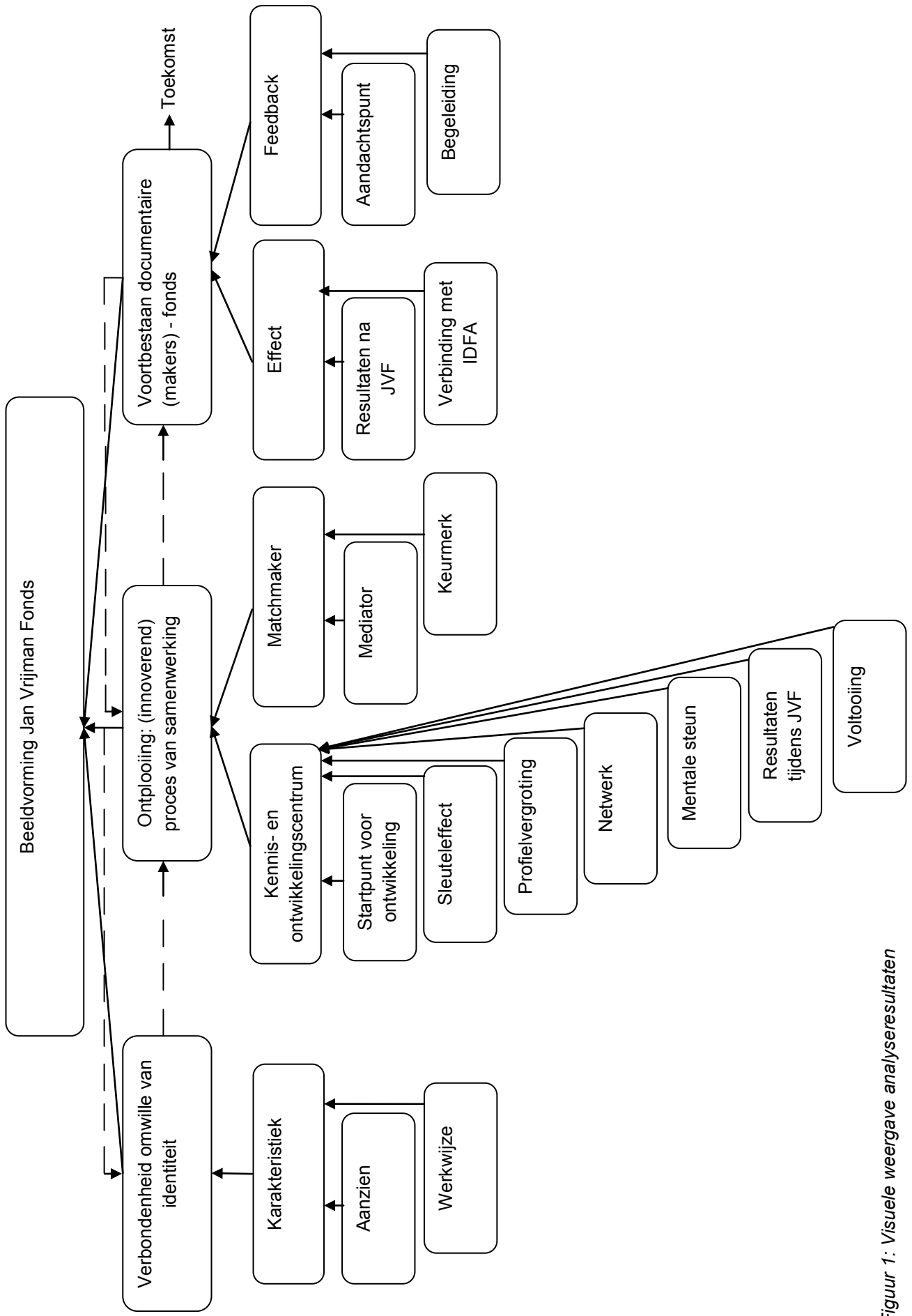
De kwalitatieve inhoudsanalyse leidde tot de volgende formulering van de overkoepelende categorie: de *beeldvorming van het Jan Vrijman Fonds*. Deze categorie gaat in op wat de filmmakers aantrekkelijk vinden aan het fonds, op de betekenis die het fonds voor filmmakers heeft, op het resultaat dat het fonds de filmprojecten en filmmakers opbrengt en op de punten waarvan filmmakers vinden dat het JVF zich daar in de toekomst op moet focussen. Deze verhandelingen vormen de fenomenen: *verbondenheid omwille van identiteit, ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking en voortbestaan documentaire(makers) - fonds*. De fenomenen zijn gevormd door de subcategorieën en de subcategorieën zijn gevormd door de thema's. Figuur 1 is een visuele weergave van de centrale categorie, de fenomenen, de subcategorieën en de thema's.

---

²¹ Ibidem, 101-121.

²² Ibidem, 123-142.

²³ Ibidem, 143-161.

Figuur 1: Visuele weergave analyseresultaten

De *beeldvorming van het Jan Vrijman Fonds* bestaat uit drie “samenhangende” fenomenen. Aanhalingstekens zijn hier gebruikt, omdat de drie fenomenen weliswaar met elkaar in verband staan, maar de chronologische opeenvolging niet van belang is. Dit is tevens de reden waarom de pijlen in het schema niet doorgetrokken zijn, maar juist onderbroken. De fenomenen worden dus als losstaande onderdelen behandeld, maar er worden ook relaties gelegd tussen de verschillende fenomenen.

Het fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit* komt als eerste voor in de relatie van de drie fenomenen. Het is van belang dat een documentairemaker zich kan vinden in de identiteit van het JVF om het project, in samenwerking met het JVF, te kunnen ontwikkelen en om tevens resultaten te boeken. Echter is dit laatste niet zozeer de reden waarom filmmakers zich met het fonds lijken te willen verbinden. Wat wel de reden lijkt te zijn, is dat filmmakers zich aangetrokken voelen tot het karakter van het fonds en zich met het fonds kunnen identificeren. Het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* komt na het eerste fenomeen en voor het laatste fenomeen. Het fenomeen staat in het midden, omdat het fenomeen de fase omvat tijdens welke alle belanghebbenden, zowel de filmmakers als het JVF en eventuele andere partijen, tezamen komen nadat de filmmaker met het fonds verbonden is. Ik heb bewust gekozen voor de formulering *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking*, omdat ik in deze fase het JVF op de achtergrond had verwacht aan te treffen voordat ik met de analyse van het casusmateriaal begon. Uit de analyse blijkt dat er aan deze gedachte voorbij wordt gegaan. Het JVF speelt namelijk wel degelijk een belangrijke rol bij de progressie van de projecten, zowel op actief als op passief niveau. Het fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) - fonds* bouwt als het ware voort op de eerste twee fenomenen en dient tevens als een reflectie op de eerste twee fenomenen. Vandaar ook de onderbroken pijlen van dit laatste fenomeen naar de eerste twee fenomenen. In de fase van de eerste twee fenomenen hebben de filmmakers kennis kunnen maken met de ins en outs van het JVF en kennis kunnen nemen van en ervaringen kunnen opdoen met het productieproces. In de fase van het laatste fenomeen geven zij aan welke resultaten dit uiteindelijk heeft opgeleverd en wat zij, aan de hand van de opgedane kennis en ervaringen en resultaten, in de toekomst graag anders zien. Dit kan gaan over de werkwijze van het fonds, een bepaalde gewenste progressie, de promotie van de documentaire, etcetera. Deze gegevens kunnen voor zowel de filmmakers als het JVF van belang zijn, om te bepalen wat er in de toekomst eventueel anders en/of beter kan. Dit verklaart direct de doorgetrokken pijl in figuur 1 die verwijst naar de toekomst.

Om meer inzicht te krijgen in de *beeldvorming van het Jan Vrijman fonds* wordt in de volgende paragrafen dieper ingegaan op de drie fenomenen aan de hand van de subcategorieën, thema's en bijbehorende citaten. De citaten zijn tijdens het open coderen verzameld. Het fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit* komt als eerst aan bod, het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* is hiervan in zekere zin een gevolg en het fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) - fonds* bouwt voort op de voorgaande twee fenomenen.

1.3 Fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit*

Uit het proces “open coding” komen achttien thema’s naar voren. Maar twee daarvan, *aanzien* en *werkwijze*, vormen het eerste fenomeen: *verbondenheid omwille van identiteit*. Ondanks dit lage aantal, komen deze twee thema’s erg vaak voor in de analyse en maken ze een belangrijk deel uit van het onderzoek. De betreffende thema’s vallen onder eenzelfde subcategorie “karakteristiek” en geven het beeld weer dat de filmmakers van het JVF hebben.

De kracht van het JVF

Van de 32 enquêtes waarin gesproken wordt over het *aanzien* van het fonds, wordt in elf benoemd dat het JVF een wereldwijd bekend, betrouwbaar en prestigieus fonds is dat erg gewaardeerd en gerespecteerd wordt in de documentaire industrie. Het aanzien van het fonds is volgens de filmmakers het resultaat van een jarenlange investering in kwalitatieve, creatieve en innovatieve werken uit delen van de wereld die minder bekend zijn bij met name het westerse publiek. Het JVF heeft in deze een belangrijke bijdrage geleverd aan de introductie van documentaires uit ontwikkelingslanden in de werkings sfeer van de ontwikkelde wereld. Wat dit betreft is het JVF één van de weinige fondsen die documentairemakers in ontwikkelingslanden ondersteunt, zoals een filmmaker zegt: “The fund gives new faces the opportunity to join the international documentary industry”²⁴. Deze steun van het JVF beschouwen de makers als noodzakelijk omdat fondsen, vooral op het gebied van documentaires, in deze landen meestal schaars zijn. Daarnaast is het JVF onderscheidend doordat het fonds risico’s durft te nemen en projecten met controversiële thema’s of politieke of socio-economische riskante onderwerpen durft te voeden op een manier die andere fondsen vaak uit de weg gaan. Het JVF wordt om deze reden geprezen om haar moed en het vermogen om reguliere verhalen te overstijgen die dagelijks op de televisie te zien zijn.

Een prominent aspect binnen het thema *aanzien* is dat dit thema vaak gepaard gaat met een thema uit de volgende paragraaf waarin het keurmerk centraal staat. Zo benoemt een filmmaker als sterk punt van het JVF:

“(…)the strength of the JVF name in the industry. It’s like a badge of quality to be selected and it really helps a lot with all the other phases of the film. Top agents like Films Transit will look at the film just on the strength of it being selected for JVF.”²⁵

Er wordt gesteld dat het aanzien van het JVF aantrekkelijk is voor documentairemakers die in aanmerking komen voor een realiseringsbijdrage van het JVF, omdat het een bepaalde zekerheid biedt dat het project zal slagen waardoor andere financiers sneller in het project geloven en het tevens vertrouwen. Maar is dit wel zo, vertrouwen financiers een project sneller als het ondersteunt is door het JVF? De filmmakers zijn het er met elkaar over eens dat het bekend is dat het zeer moeilijk is om in aanmerking te komen voor een financiering van het JVF. Het fonds stelt namelijk hoge eisen voor met name de artistieke kwaliteit van het project. Ondersteuning van het JVF betekent daarom dat het

---

²⁴ Enquête AZ6, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

²⁵ Enquête LA1, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

project goed is, en van artistieke waarde is. Als we naar de volgende uitspraak kijken over een financier die na de JVF ondersteuning bij een project betrokken is geraakt, krijgen we inderdaad het idee dat het denkbeeld van de filmmakers juist is: "(...) they were impressed that we had the JVF for supporting the film, so they knew it wasn't going to be just an activist film, but would have an artistic merit (...) and a professional quality."²⁶ De steun van het JVF zou kunnen helpen om andere financiers aan te trekken. In de volgende paragraaf wordt hier verder op ingegaan. Een ander belangrijk aspect binnen het thema *aanzien* is dat het prestige van het JVF volgens de filmmakers gebaseerd is op de relatie van het fonds met het IDFA. Het is een feit dat het IDFA een grote reputatie heeft opgebouwd en aangezien het JVF gelieerd is aan het IDFA is dit helemaal geen gekke gedachte. Hiernaast staat het JVF bij de filmmakers ook bekend om de hoge kwaliteit en resultaatgerichte ondersteuning van filmmakers, en dient het daarom als een platform dat filmmakers kan helpen om hun documentaire effectief te ontwikkelen. De ondersteunde filmmakers hebben kunnen deelnemen aan educatieve programma's zoals de IDFA Summer School, en ook heeft het JVF ontmoetingen georganiseerd tussen de documentairemakers en andere professionals uit de industrie om de projecten in de juiste banen te leiden. Als we naar het volgende citaat kijken lijkt de kracht van het JVF te liggen in het algemene beeld van het fonds: "Kristina asked me what other supports I got and I mentioned JVF. 'Wow!', she said. So I think JVF made some impression on her mind."²⁷

Optimisme over werkmethode

Naast het thema *aanzien* dat de positieve visies van de filmmakers weergeeft wat betreft het imago van het JVF, is er binnen het fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit* ook een thema dat berust op ervaringen: de *werkwijze* van het fonds. In eerste instantie leek dit thema los te staan van het voorgaande thema. Door middel van "axial coding", een methode om onderlinge relaties te zoeken tussen thema's, is echter gebleken dat er wel een verband is tussen de twee thema's van dit fenomeen. Zoals eerder in deze paragraaf vermeld is, wordt ervan uitgegaan dat het zeer moeilijk is om financiële ondersteuning van het fonds te krijgen. Toch zien de filmmakers het JVF ook als laagdrempelig en open. Zo beschouwen jonge en nieuwe documentairemakers de aanvraag- en goedkeuringsprocedures van het fonds als eenvoudig en duidelijk. Volgens velen is het papierwerk beknopt waardoor de maker zich in wezen niet overvallen voelt door bureaucratische eisen. Overigens kunnen alle aanvraagprocedures online gedaan worden en worden de regels en selectiecriteria als duidelijk ervaren. Verder is er sprake van een snelle doorlooptijd nadat de steun is toegekend en blijkt het fonds op tijd uit te betalen. Ook het contract wordt als transparant en eerlijk ervaren. Naast het formele karakter van de procedures blijkt dat de fondsmedewerkers er eveneens voor zorgen een persoonlijke band met de documentairemakers op te bouwen door geduld te hebben en vertrouwen te tonen, behulpzaam te zijn en bovendien begrip te hebben voor de behoeften van de makers. De communicatievaardigheden van het fonds worden dan ook als zeer goed beoordeeld. Er kan gesteld worden dat de fondsmedewerkers dus in goed contact staan met de filmmakers, en uit de enquêtes

---

²⁶ Ibidem.

²⁷ Enquête AZ4, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

blijkt dat de filmmakers dit als fijn ervaren. Zoals uit het volgende citaat blijkt, krijgen de documentairemakers ook de eigen ruimte om een documentaire te maken:

“JVF has been prepared to take chances on and nurture films that take creative and political chances in ways that other funds often do not. It is extremely encouraging not to have to tick boxes about exactly which outcomes the film will have, who exactly the audience will be, what the outreach strategy is, etc. For all the professed need amongst many grant funds for a marriage of creative storytelling and social impact, most of them are far more concerned with directly describable (and to my mind unrealistic) assessments of the latter and the JVF is the exception here. The fact that various JVF films have done extremely well both on television and at festivals attests to this ‘broader view’ approach being one that does yield results.”²⁸

De enquêtes tonen aan dat veel filmmakers deze hands-off benadering van het JVF als zeer positief ervaren. Het geeft de makers namelijk de kans om een documentaire te maken en een verhaal te vertellen op de manier zoals zij het willen. Dit toont volgens de makers respect voor de verscheidenheid van verbeeldingen van de documentairemakers. Bovendien wordt er opgemerkt dat door middel van artistieke en thematische vrijheid de kans op ongefilterde verhaalvertelling groter is. Er wordt gesteld dat documentaires die met deze vrijheid worden gemaakt, vaak de belangrijkste films en tegelijkertijd de zwakste in de markt zijn, het zijn immers “kunstwerken” en geen “marktproducten”. Aan deze vrijheid die het JVF verleend, is volgens de filmmakers wel een voorwaarde verbonden. De documentaires dienen namelijk een hoogwaardig artistiek gehalte te hebben. Deze artistieke vereiste is de kracht van het JVF en tegelijkertijd de zwakte, vinden de makers. De projecten die worden uitgekozen zijn immers uniek en openen een nieuw spectrum voor discussie en voor kijkers, maar documentairemakers met weinig schrijfervaring kunnen moeite hebben om de artistieke in eerste instantie goed over te brengen, waardoor de makers het gevoel hebben dat veelbelovende projecten hierdoor vaak niet door de selectie komen.

De verbondenheid en de vrijheid die de filmmakers bij het JVF ervaren maken het fonds zoals blijkt aantrekkelijk. Het kan gesteld worden dat de ondervraagde filmmakers zich kunnen vinden in de werkmethode van het fonds die goed aansluit op de wensen en behoeften van de makers.

Conclusie: verbondenheid omwille van identiteit

De voorgaande thema's zeggen allebei iets over waar het JVF volgens de filmmakers voor staat en waarom documentairemakers zich met het JVF lijken te willen verbinden. Achterhaald is dat de filmmakers een ronduit positief beeld hebben van het JVF en dat het aanzien van het fonds een vooruitstrevende werking kan hebben. Voor de makers die van het JVF ondersteuning hebben gekregen is dit aantrekkelijk. Ook is duidelijk hoe het JVF, zowel formeel als informeel, min of meer te werk gaat en dat deze werkmethode het voor de documentairemakers aantrekkelijk maakt om met het fonds samen te werken. Aan sommige aspecten van deze thema's moet echter wel nog meer aandacht worden besteed om meer inzicht in de *beeldvorming van het Jan Vrijman Fonds* te krijgen.

---

²⁸ Enquête AF2, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

Dit leidt tot de volgende paragraaf waarin het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* wordt besproken.

1.4 Fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking*

Van de achttien thema's die in de enquêtes naar voren komen, vormt de helft het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking*. Dit fenomeen kenmerkt zich door uitspraken over bepaalde ervaringen na het ontvangen van de JVF steun. Van de uitspraken is een tweedeling gemaakt: *kennis- en ontwikkelingscentrum* en *matchmaker*.

Onder *kennis- en ontwikkelingscentrum* vallen de thema's: *startpunt voor ontwikkeling, profielvergroting, sleuteleffect, netwerk, mentale steun, resultaten tijdens JVF en voltooiing*. Deze thema's worden in deze paragraaf als eerste besproken. De naamgeving, "naming" zoals Strauss en Corbin het noemen, van deze subcategorie heb ik deels ontleend aan het jaarverslag van 2011 van het JVF waarin gesproken wordt over het fonds als kenniscentrum. Strauss en Corbin vinden het volgende over deze bron van benaming:

"If they have proven relevance to the present study by emerging from the data as well, then by using these established concepts rather than coining a new name, the analyst can extend development of concepts that already might be important to the discipline or profession."²⁹

De reden waarom voor de benaming kennis- en ontwikkelingscentrum is gekozen, is dat beoogd wordt het oorspronkelijke concept uit te breiden. Het JVF fungeert namelijk niet alleen als een kenniscentrum, maar ook als een ontwikkelingscentrum waar filmmakers voor een financiële bijdrage en adviezen terecht kunnen en wat ook als platform dient. Tevens hebben de filmmakers via het fonds toegang tot een breed netwerk binnen de documentaire filmindustrie.

De thema's *keurmerk* en *mediator* vallen beide onder de groep *matchmaker*, wat letterlijk vertaald "koppelaar" betekent. De term *matchmaker* is ook ontleend aan het jaarverslag van 2011 van het JVF waarin gesproken wordt over de werkwijze van het fonds, maar de term is hierin verder niet toegelicht. De term is een geschikte benaming voor de twee thema's, omdat ze beide iets vertellen over de rol van het JVF wat betreft het koppelen van projecten met andere partners, financiers, festivals, etcetera.

Het JVF opent deuren

Uit de enquêtes blijkt dat het JVF regelmatig wordt gezien als *startpunt voor ontwikkeling*. De filmmakers zijn van mening dat het in de beginfase een moeilijke opgave is om belangstelling te wekken en financiering te vinden, vooral als het project een onderwerp behandelt dat gevoelig ligt in derdewereldlanden. De meeste financiers vinden dergelijke projecten te riskant. Het blijkt dat de filmmakers met de ontwikkelingssteun van het JVF goed onderzoek kunnen verrichten, filmen en een trailer van het werk kunnen maken. Dit bij elkaar is volgens vele filmmakers de basis voor hun toekomstige financiering. De uitspraken in de enquêtes tonen aan dat de vroege steun van het JVF de

---

²⁹ Anselm Strauss en Juliet Corbin, *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (Thousand Oaks/Londen/New Delhi: SAGE Publications, 1998), 115.

projecten toestaat zodanig vooruitgang te boeken naar stadia in het maakproces die veel aantrekkelijker voor andere financiers zijn. Één van deze uitspraken luidt als volgt:

“With the help of JVF I could shoot and show the raw footage to others. Without the help of JVF it was impossible to shoot on my own as a result that I probably couldn’t convince the other financier of my project.”³⁰

De steun in de beginfase kan op deze manier helpen het project op poten te zetten en kan tevens de weg naar verdere financiering vergemakkelijken. De steun van het JVF geeft volgens de filmmakers als het ware kracht aan het project en zorgt op deze wijze voor een *profielvergroting*. Maar de steun blijft niet beperkt tot het creëren van een basis voor toekomstige financiering. De toegekende financiering van het JVF blijkt ook een bepaald *sleuteffect* te hebben: het JVF opent deuren voor nieuwe mogelijkheden en kansen en helpt de projecten en de filmmakers zo de professionele filmwereld in. Dankzij het fonds zijn de ondervraagde filmmakers geïntroduceerd in de wereld van kopers, televisieomroepen, forums, internationale samenwerkingsverbanden, financiële bronnen, etcetera, waar de filmmakers niets of weinig over wisten. Het grote *netwerk* wordt hierbij als één van de meest belangrijkste krachten van het fonds benoemd. Het JVF heeft de filmmakers namelijk voorzien van contacten die zij nodig hadden voor de productie en/of distributie om het project te laten slagen. Een filmmaker meent wat dit betreft: “I wouldn’t have found a distributor and sales agent if the project wasn’t selected by the JVF.”³¹ Laten we stellen dat de filmmakers niet geneigd zijn al te kritisch te zijn en dat dit citaat enigszins overdreven kan zijn. Echter, het verhaal achter dit citaat is onduidelijk. Het kan intuïtief zijn, maar het kan ook gebaseerd zijn op waarheid.

Hoe dan ook, de hulp die het JVF verleent getuigt van een bepaalde samenwerking tussen de filmmaker en het fonds omwille van de voortgang van het project. Het fonds biedt niet alleen de financiële hulp om het project op weg te helpen, maar ook praktische hulp door het beschikbaarstellen van de expertise en het netwerk waarover het fonds beschikt. Bovendien beschouwen de filmmakers de IDFA Summer School als een essentiële leerschool waar zowel de projecten als de filmmakers kunnen profiteren van een bredere ingang om het project te laten slagen. Bij de realisatie van een documentaire is volgens de filmmakers echter niet alleen de praktische en financiële steun van het JVF van belang. De filmmakers moeten zelf ook de drijfveer hebben en gemotiveerd zijn om het project te laten slagen. De ondersteuning van het JVF helpt hierbij, zoals blijkt uit de enquêtes, en dient zo tevens als *mentale steun*: “(...) at a personal level, to received the JVF gave a lot of confidence in order to finish the film”³². De erkenning dat het project investeringswaardig is geeft de filmmakers zelfbevestiging en zelfvertrouwen, waardoor ze gemotiveerd te werk kunnen gaan om de documentaire te voltooien en ook om nieuwe documentaires te maken. Hieruit kan afgeleid worden dat de steun van het JVF een psychologische waarde heeft. De verbintenis van het JVF aan een project blijkt ook stimulerend te werken vanwege de reputatie van het JVF.

---

³⁰ Enquête AZ4, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

³¹ Enquête LA1, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

³² Enquête LA6, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

Een filmmaker geeft aan dat:

“On psychological level, when funding elsewhere has been hard to come by, it has helped the process to know that there is support from at least one credible source, and that further funds will be available at completion stage.”³³

Dit citaat wijst op de verdere financiering van een project na de ondersteuning van het JVF. Dit citaat refereert in deze naar het eerste fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit* waarin wordt besproken dat de steun van het JVF een bepaalde zekerheid biedt dat andere financiers kan aantrekken. Het zojuist benoemde citaat legt een link tussen de psychologische waarde en de financiële waarde van de steun van het JVF. De verbintenis van het JVF aan een project werkt voor de filmmakers stimulerend, omdat zij weten dat bij ondersteuning van het JVF meerdere financiers zullen volgen. De filmmakers komen wat dit betreft erg standvastig over. Ik kan hieruit opmaken dat er in mijn eerdere stelling: het JVF kan helpen bij het aantrekken van financiers, een kern van waarheid zit.

Het fonds wordt over het algemeen beschouwd als een bron van kracht. Het volgende citaat zegt hier concreet:

“For me the Jan Vrijman Fund is vital. It helps me to resist against the censorship in Iran. Like a little oxygen. And the JVF helps me with the motivation for continue of working. Like a source of strength.”³⁴

Echter, het blijkt dat het fonds niet alleen filmmakers die een JVF bijdrage hebben ontvangen stimuleert, het helpt namelijk ook andere (beginnende) filmmakers uit ontwikkelingslanden te realiseren dat dergelijke fondsen bestaan. Op die manier geeft het JVF deze filmmakers de hoop en het vertrouwen en moedigt het ze aan om verhalen te vertellen en op zoek te gaan naar financiering om deze verhalen ten gehore te kunnen brengen.

De filmmakers hebben aangegeven dat ze gedurende de ondersteuning van het JVF een aantal resultaten hebben geboekt. Deze resultaten zijn in dit onderzoek benoemd als *resultaten tijdens JVF*. De meeste *resultaten tijdens JVF* betreffen dat het fonds de filmmakers heeft voorzien van belangrijke contacten zoals (co)producenten, distributeurs, sales agents, etcetera. Hiernaast hebben filmmakers verkoopovereenkomsten en andere fondsen weten aan te trekken; andere filmmakers hebben kunnen deelnemen aan initiatieven zoals IDFA Academy en Docu Talents en weer andere filmmakers hebben kunnen pitchen bij het Central Forum. Als meest positieve resultaat geeft een vijfde van de respondenten de *voltooiing* van de film aan: zonder de steun van het fonds was het niet mogelijk geweest om de financiering rond te krijgen en de film te maken. Hoogstwaarschijnlijk zullen er ook filmmakers zijn die gedurende de JVF ondersteuning geen resultaten hebben geboekt. Hier is echter niets over terug te lezen in de enquêtes. Het is mij überhaupt opgevallen dat de filmmakers niet zo snel iets negatiefs over het fonds zeggen, het JVF wordt over het algemeen in een positief daglicht gezet. Feit blijft dat de makers al blij zijn met de financiële ondersteuning van het fonds.

---

³³ Enquête AF2, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

³⁴ Enquête MO4, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

Het JVF als bemiddelaar

Tijdens het categoriseren van de thema's bleek dat er een verklaring is voor de samenkomst van de subcategorieën *kennis- en ontwikkelingscentrum* en *matchmaker* in het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking*. Het proces van ontplooiing blijkt namelijk vergemakkelijkt te worden door de samenwerking met het JVF. We weten inmiddels dat het JVF naast de filmmakers en producenten en anderen ook een actieve rol aanneemt bij de progressie van de projecten. Maar iets wat minder bekend is, is dat de steun van het JVF als een *keurmerk* gezien wordt dat andere financiers over de streep kan trekken. Zowel het thema *mediator* als het thema *keurmerk* zegt iets concreets over de betekenis van het JVF bij de voortzetting van de projecten. Bij het thema *mediator* gaat het echter om een actieve rol van het JVF en bij het thema *keurmerk* is het de naam van het JVF en het IDFA die helpt bij de progressie van de projecten.

Als het gaat om de ontwikkeling van de documentaire neemt het JVF een actieve rol aan. Dit staat onder andere beschreven in de inleiding en blijkt ook uit de voorgaande subcategorie *kennis- en ontwikkelingscentrum*. In het thema *mediator*, de naam zegt het al, staat de rol van het JVF als bemiddelaar centraal in de breedste zin. Uit de uitspraken in de enquêtes blijkt dat het JVF de filmmakers niet alleen voorziet van belangrijke contacten zoals producenten, maar dat het filmmakers ook in contact brengt met financiers: "We found YLE through the JVF, because Mr. Likka Vehkahlati participated in IDFA 2007 selection commission and he suggested a pre-purchase agreement for Lucanamarca."³⁵ En hiernaast ook met festivals: "The connection of the fund with the World Cinema Tour made my film screened in a few film festivals"³⁶. De vertoning op het IDFA is echter de meest benoemde actieve actie van het JVF om de voortgang van de documentaires en de filmmakers te stimuleren.

De rol van het JVF wat betreft het koppelen van projecten aan andere partijen is volgens de filmmakers niet alleen een actieve rol. Dit blijkt uit de vragenlijst die het thema *keurmerk* behandelt door de specifieke vraag te stellen: "Kan het JVF gezien worden als een keurmerk dat filmmakers aan andere financiers en partners helpt?" Het is opmerkelijk hoeveel filmmakers van mening zijn dat dit inderdaad het geval is, 96 procent beantwoordt de vraag met een ja. Als argument wordt gegeven dat het fonds in de loop der jaren een goede reputatie opgebouwd heeft door kwalitatieve en artistieke werken afkomstig van verschillende continenten te ondersteunen. De betrokkenheid van het JVF bij een project wordt gezien als een "markering van erkenning" voor de kwaliteit en artistieke waarde van de film. Een filmmaker merkt hierover het volgende op:

"I truly believe that the amount of money that the JVF distributes to the projects it supports isn't crucial. More important is the fact that the value of the project is recognized by such an experienced fund."³⁷

Uit het eerste fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit* is gebleken dat de erkenning kan leiden tot het aantrekken van andere financiers. Uit de voorgaande subcategorie *kennis- en*

---

³⁵ Enquête LA7, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

³⁶ Enquête MO6, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

³⁷ Enquête OE7, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

ontwikkelingscentrum is gebleken dat de erkenning de filmmakers zelfbevestiging en zelfvertrouwen geeft, waardoor ze gemotiveerd te werk kunnen gaan om de documentaire te voltooien. De steun van het JVF heeft op deze manier een financiële waarde en een psychologische waarde. Wat betreft de financiële waarde, op de vraag: "Heeft de bijdrage van het JVF op de een of andere manier geholpen om andere financiers aan te trekken?" antwoordt meer dan de helft van de respondenten "ja". Op de vraag "Hoe weet u dat de bijdrage van het JVF heeft geholpen om deze financier aan te trekken?" antwoordt een filmmaker met: "Trustafrika said that since we had production funding from the JVF, they would give us postproduction funding."³⁸ Een andere filmmaker legt uit waarom de steun van het JVF een ander fonds heeft aangetrokken: "Foprocine Film Fund found the project more solid as the JVF was already part of the project."³⁹ De verbintenis van de naam van het JVF aan een project kan zodoende helpen bij de verdere financiering van projecten. Aan de hand van de antwoorden kan gesteld worden dat de steun van het JVF inderdaad als een keurmerk geldt voor andere financiers. Wat betreft de psychologische waarde, uit de voorgaande subcategorie *kennis- en ontwikkelingscentrum* is gebleken dat de verbintenis van het JVF aan een project stimulerend werkt, omdat de filmmakers bij ondersteuning van het JVF weten dat meerdere financiers zullen volgen. Bij de filmmakers wordt op psychologisch niveau de steun van het JVF ook als een keurmerk beschouwd. De steun van het JVF geeft dus een bepaalde zekerheid aan zowel de projecten als aan de filmmakers van de projecten.

Het JVF wordt volgens een filmmaker ook als keurmerk gezien om de volgende reden:

"In general funders will be guided by their own sense of what they are looking for, what kind of cinema they think they want to validate. Despite that, however, there are still so many ideas floating around that the support of JVF does help to catch the eye of potential funders (and festivals). It certainly helps a project get a certain amount of visibility."⁴⁰

Uit dit citaat kan gehaald worden dat het JVF bepaalde ideeën in een project waarneemt waar andere financiers niet zo snel naar zullen kijken. Dit geeft aan dat het JVF of simpelweg een andere smaak heeft en op andere aspecten let of dat het JVF aspecten van een project ziet die andere financiers niet zo snel zien. In elk geval, de filmmaker van de uitspraak geeft aan dat het JVF als een keurmerk beschouwd wordt, omdat dat de steun van het JVF ervoor zorgt dat een project zichtbaar wordt, met als gevolg dat de aandacht wordt getrokken van andere potentiële financiers .

Echter, één van de meest belangrijkste factoren waardoor het JVF als keurmerk gezien wordt, is zoals uit de enquêtes blijkt de relatie van het JVF met het IDFA. Het JVF helpt om films te vertonen op het IDFA en dit filmfestival staat hoog aangeschreven in de internationale documentairewereld. De filmmakers zijn eensgezind dat de financiers de ondersteuning van het JVF om deze reden als een zegel van goedkeuring zien. Wat betreft deze relatie van het JVF met het IDFA in combinatie met het keurmerk, legt een filmmaker uit waarom sommige financiers zich bij zijn project hebben aangesloten:

---

³⁸ Enquête AF5, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

³⁹ Enquête LA8, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

⁴⁰ Enquête AZ3, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

“All of the other funders were non-profit organizations eager for the film to have wide exposure. Since the JVF helps to get the film screened at IDFA, they saw the JVF funding as a ‘seal of approval’ and guarantee that the film would be widely distributed.”⁴¹

Financiers in de filmsector streven naar een hoge mate van distributie van films. Het IDFA is een uitstekend platform hiervoor en aangezien het JVF verwant is aan het IDFA, verklaart dit het belang van financiers om JVF projecten te ondersteunen. Bij het volgende fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) – fonds* wordt er verder ingegaan op de relatie van het JVF met het IDFA.

Conclusie: ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking

Tijdens het proces “axial coding” werd duidelijk dat subcategorieën vragen beantwoorden over het fenomeen zoals wie?, hoe? en met welke gevolgen? waardoor het fenomeen een grotere verklarende kracht krijgt.⁴² Zo is aan de hand van de subcategorie *kennis- en ontwikkelingscentrum* achterhaald welke betekenis de realiseringbijdrage van het JVF kan hebben voor zowel de progressie van de projecten als voor de progressie van de psychische gesteldheid van filmmakers. Aan de hand van de subcategorie *matchmaker* is duidelijk geworden dat het proces van ontplooiing niet alleen vereenvoudigd kan worden door de samenwerking van de filmmakers met het JVF, maar dat het proces ook vergemakkelijkt kan worden doordat de steun van het JVF als een keurmerk beschouwd wordt. De steun van het JVF geldt als een keurmerk voor andere financiers en bij de filmmakers wordt op psychologisch niveau de steun van het JVF ook als een keurmerk beschouwd. Beide subcategorieën verklaren de formulering van het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking*. Het laatste fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) - fonds* is een terugblik op onder andere het proces van ontplooiing waar de filmmakers de geboekte resultaten weergeven en aan de hand van de opgedane ervaringen en resultaten het JVF feedback geven.

1.5 Fenomeen voortbestaan documentaire(makers) - fonds

Het laatste fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) - fonds* bouwt als het ware voort op de eerste twee fenomenen en bevat dan ook ongetwijfeld elementen van beide fenomenen. De vier thema's die onder dit laatste fenomeen vallen, richten zich op de voortgang van de documentaire, het fonds en de samenwerking tussen de documentairmaker en het fonds. Allereerst worden de thema's *resultaten na JVF* en *verbinding met IDFA* besproken. Deze thema's vormen de subcategorie *effect* en zijn primair gericht op het resultaat van de ondersteuning van het JVF. De twee andere thema's *begeleiding* en *aandachtspunt* vormen de subcategorie *feedback*. Deze thema's zijn gebaseerd op het resultaat en dienen als feedback voor het JVF.

Voortzetting betekenis

In de vorige paragraaf is er gekeken naar de geboekte resultaten tijdens de ondersteuning van het JVF. In deze paragraaf wordt aandacht besteed aan de *resultaten na JVF*. Hiermee doel ik op de

---

⁴¹ Enquête LA1, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

⁴² Anselm Strauss en Juliet Corbin, *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (Thousand Oaks/Londen/New Delhi: SAGE Publications, 1998), 125.

levensloop van de documentaires nadat de films geproduceerd zijn met de ondersteuning van het JVF. Achttien procent van de respondenten geeft aan dat de documentaire belangstelling heeft gehad of gekocht is door een televisiestation en 33 procent merkt op dat de documentaire belangstelling heeft gehad of gekocht is door een distributeur. Opmerkelijk is dat 78 procent meldt dat de documentaire belangstelling heeft gehad of geselecteerd is voor andere festivals dan het IDFA. De IDFA website en Docs for Sale worden bij dit laatste resultaat als erg zinvol beschouwd aangezien de documentaires van de JVF filmmakers hier online vertoond worden en via deze weg zijn geselecteerd voor vele nationale en internationale filmfestivals. Tevens geeft negen procent aan dat de documentaire belangstelling heeft gehad of gekocht is door andere instellingen dan zojuist genoemd. Universiteiten, maatschappelijke organisaties en internationale mensenrechtenorganisaties, zoals Amnesty International (Movies That Matters), zijn hier voorbeelden van. Hiernaast heeft de bijdrage van het JVF ook andere mogelijkheden gecreëerd zoals theatrale introducties en deelnames aan de World Cinema Tour. 2 procent heeft echter aangegeven geen resultaten geboekt te hebben na de ondersteuning van het JVF en 4 procent geeft aan het niet te weten of er resultaten zijn geboekt. Over het algemeen tonen de enquêtes aan dat er diverse soorten resultaten zijn behaald nadat de documentaires geproduceerd zijn met de ondersteuning van het JVF. De resultaten hebben vrijwel allemaal te maken met de distributie van de documentaires. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de betekenis van het JVF voortbestaat nadat de documentaires gerealiseerd zijn. Vooralsnog wordt de vertoning/première op het IDFA door het JVF initiatief, de daaropvolgende publiciteit en hiermee het verkrijgen van internationale bekendheid als meest positieve uitkomst benoemd. Dit geldt vooral voor de jonge filmmakers die anders niet in staat geweest zouden zijn om hun documentaire naar grote festivals te sturen en/of deze bij te wonen. Het thema *resultaten na JVF* vloeit op deze manier over in het thema *verbinding met IDFA*.

De JVF filmmakers hechten veel waarde aan de relatie van het JVF met het IDFA. Afgeronde documentaires die ondersteuning van het JVF hebben gekregen, zijn namelijk zo goed als verzekerd van een vertoning op het IDFA. Het IDFA is al een aantal jaren het grootste en belangrijkste documentairefestival ter wereld: "(...), the Mecca of documentaries as it is called"⁴³. Dit is een kort citaat, maar nogal een opmerkelijke uitspraak. Het duidt de grote reputatie van het filmfestival aan en ook het belang voor de filmmakers wat betreft de steun van het JVF. Het festival is het leidende platform voor documentairevertoningen, zowel kritisch als commercieel. Het zorgt volgens de filmmakers voor een wereldwijde zichtbaarheid van documentaires. Deze enorme zichtbaarheid heeft als gevolg dat een film internationaal bekend wordt, en dit draagt vervolgens bij aan de mogelijkheden voor toekomstige financiering. Meerdere filmmakers hebben dan ook na de vertoning van hun film tijdens het IDFA uitnodigingen ontvangen van tal van wereldwijde festivals die hun documentaire wilden vertonen. Ook konden de filmmakers na vertoning van hun film tijdens het IDFA de rechten van de film verkopen aan potentiële omroepen.

---

⁴³ Enquête AZ4, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

Echter heeft het IDFA voor sommige filmmakers ook nog een andere betekenis. In het volgende citaat beschrijft een filmmaker uitgebreid dat zij dankzij het JVF bij het IDFA terecht is gekomen, waar ze is opgegroeid en gerijpt als filmmaker:

“We grew up and matured as filmmakers through the support of the JVF. (...). We had no idea of how to show our films internationally and how to find a sales agent or broadcaster. We learned all this through IDFA. The masterclasses, cocktails, socializing and screenings of incredible new documentaries were like a crash course in documentary filmmaking for us. JVF opened the door for us into the world of professional documentary filmmaking and introducing us to ground-breaking new styles, classic films and masters, new techniques, the art of distribution and fundraising (...).”⁴⁴

Het IDFA is daarom niet alleen een plaats waar documentaires vertoond worden, het festival is een multifunctioneel platform. Zo dient het festival naast als een vertoningplaats voor documentaires, ook als een markt- en ontmoetingsplaats voor onder andere sales agents, distributeurs, televisie-aankopers en festivalprogrammeurs. Het festival is bij uitstek geschikt om te netwerken: “Our film went to other prestigious festivals like Thessaloniki after meeting the director at IDFA.”⁴⁵ Bovendien kan het IDFA ook als een kennis- en ontwikkelingscentrum fungeren voor jong en nieuw talent. Aan de hand van de workshops en masterclasses kunnen jonge en nieuwe filmmakers kennis opdoen en vervolgens in de praktijk brengen.

Een blik op de toekomst

De twee nog te behandelen thema's van het fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) - fonds*, namelijk *aandachtspunt* en *begeleiding*, sluiten aan op de ervaringen van de filmmakers en de geboekte resultaten. De vraag: “Wat zien de documentairemakers in de toekomst graag anders bij het JVF?” staat centraal wat betreft deze twee thema's.

In de enquête werd verzocht aan te geven waar het JVF zich in de toekomst op moet focussen. Een groot deel van de respondenten gaf toen aan dat zowel de scriptcategorie als de productie- en postproductiecategorie belangrijk zijn voor filmmakers uit ontwikkelingslanden, aangezien in deze landen de middelen voor het maken van een documentaire meestal schaars zijn. Er zijn ook veel filmmakers die vinden dat het JVF extra aandacht moet schenken aan alleen de scriptcategorie. In veel ontwikkelingslanden is het grootste probleem voor filmmakers namelijk het gebrek aan ontwikkelingsfinanciering om het script te schrijven, onderzoek te doen en het project te presenteren. De ontwikkelingsfase wordt gezien als de eerste en meest hoofdzakelijke etappe voor het maken van een documentaire. Een goede start is dan ook essentieel voor het verloop van de rest van het project. De enquêtes tonen aan dat er in deze fase vraag is naar workshops, raadpleging en feedback. Naast de scriptfase wordt als *aandachtspunt* ook veelvuldig de productie- en postproductiecategorie benoemd. In de productie- en postproductiefase wordt het vinden van goede editors, sound designers, etcetera als moeilijk ervaren. De filmmakers zouden het daarom waarderen als het JVF haar grote netwerk in de toekomst intensiever gaat gebruiken om ook de toegang tot deze

---

⁴⁴ Enquête LA1, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

⁴⁵ Enquête AF5, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

professionals te vergemakkelijken. Echter duiden de enquêtes aan dat het grootste knelpunt voor filmmakers uit ontwikkelingslanden de distributie van de documentaires is. Om de films een stap verder in de omloop te krijgen, zou het JVF zich meer kunnen focussen op de promotie en verkoop van de documentaires. De filmmakers benoemen dan ook allerlei distributiestrategieën. Zo komt het idee van distributiepakketten, pakketten met meerdere JVF films, naar voren om de documentaires voor financiers aantrekkelijker te maken. Het idee om een crowd-funding link op de IDFA website aan te maken om films uit ontwikkelingslanden te financieren zou ook een overweging kunnen zijn. Dvd pakketten zouden de documentaires voor de individuele kopers aantrekkelijker maken. Op het IDFA worden namelijk vaak alleen de meest populaire en succesvolle documentaires verkocht, terwijl er hoogstwaarschijnlijk ook behoefte is aan alle andere films uit ontwikkelingslanden. Een boxset van de documentaires van de Cinema Mondial Tour zou hier een goede eerste stap voor zijn. Overigens maken de respondenten kenbaar dat het voor de toekomst van het JVF wellicht een idee zou zijn om een aanvraagcategorie te creëren specifiek voor promotie en distributie. Dit zou een aanwinst voor filmmakers en producenten zijn wiens intentie het is de eigen distributie te regelen door middel van minder distributiekanaalen. Markttrainingen zouden de filmmakers de benodigde kennis moeten bijbrengen om zelf hun film te distribueren.

Aansluitend op de aandachtspunten is er in de enquête aan de filmmakers gevraagd of zij het zouden waarderen als zij in de toekomst begeleid worden door het fonds. 84 procent geeft aan het fijn te vinden *begeleiding* te krijgen. Uit dit hoge percentage kan afgeleid worden dat er in zekere zin vraag is naar begeleiding. Dit is een punt waar het JVF in de toekomst dan ook naar kan kijken. De filmmakers geven aan dat ze in de ontwikkelingsfase graag geholpen willen worden bij het schrijven van het concept en het script, de verhaalvertelling, de trailer en de presentatie van het project bij andere financiers. In de productie- en postproductiefase zouden de filmmakers graag begeleid willen worden bij het vinden van sound designers, editors, etcetera aangezien er in de onontwikkelde landen vaak gebrek is aan technische deskundigheid. Tevens zouden de filmmakers in deze fase graag geholpen worden bij de roughcut, internationale coproductie en het editing proces. Wat betreft de distributie van de documentaires kunnen de filmmakers de hulp van het JVF gebruiken bij het vinden van sales agents, distributeurs en internationale zenders, mogelijkerwijs door middel van crossmedia en transmedia training. Ook is er vraag naar begeleiding bij de promotie van de documentaire en het bedenken van distributiestrategieën om de film vertoond te krijgen in bioscopen, op festivals en op televisiezenders. Omtrent dit laatste verwerft het JVF, in ruil voor de financiële bijdrage aan een documentaireproject, de distributierechten voor de Benelux.⁴⁶ Een filmmaker maakt duidelijk dat het fonds daar niet actief genoeg mee bezig is en dat het dus meer actie moet ondernemen om hier omroepen te vinden voor de JVF documentaires. In het kader van de toekomst heeft een filmmaker de volgende algemene suggestie voor het JVF:

“If the fund is going to continue to support filmmakers from developing countries, I feel it is important that the process of collaboration also raises in some sense the skills of the filmmakers in all aspects, production and postproduction and distribution, so that they can negotiate the world of international

---

⁴⁶ Jan Vrijman Fonds, *Jan Vrijman Fonds Jaarverslag 2010* (Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2011), 15.

documentary better. In such a fast changing context of crowd funding and digital distribution there is so much that filmmakers are struggling to catch up with. I feel this is an important point where the fund should look at. This approach will definitely lead to a spillover effect in the countries where the filmmakers belong to. More filmmakers will be attracted to a documentary practice that is engaged in the best possible sense.”⁴⁷

De respondenten die het fijn vinden om in de toekomst begeleiding te ontvangen, zouden het zeer op prijs stellen als de hulp van het JVF op vrijwillige basis zou zijn, dus op basis van de behoeften van de makers. Het zou ideaal zijn als het fonds open staat om, zonder al te veel druk of bemoeienis, hulp te verschaffen bij het maken van de film wanneer dat volgens de filmmaker nodig is. De respondenten die hebben aangegeven dat ze geen begeleiding willen ontvangen van het fonds hechten veel waarde aan de hands-off benadering van het JVF. Bovendien vinden deze filmmakers dat bij begeleiding het gevaar dreigt dat het eindproduct niet van de makers zelf is, terwijl dit wel zo moet zijn. Een filmmaker zegt hier het volgende over:

“JVF is not a TV channel (...), it is not a commercial venture. Rather, it is a grant making body fostering the cause of people or situations that need our attention. Cinematically expressed by filmmakers through this ever changing form called documentary. In this process the creative freedom and experimentation is necessary. JVF should allow and encourage filmmakers to take risk and make their own films, even at the cost of making mistakes. It’s their job. Also it is a question of cultural diversity. JVF selects proposals from geographically and culturally different countries. There are different approaches to storytelling, different narrative traditions, myths and folklores which I feel should not be homogenized from a central office.”⁴⁸

De kritische toon van deze uitspraak ben ik niet vaak tegengekomen. De filmmaker wil hiermee misschien duidelijk maken dat begeleiding niet bij de werkwijze van het JVF past. Zoals we bij het eerste fenomeen hebben kunnen zien, zijn de filmmakers van mening dat het JVF zich juist onderscheid van andere financiers door de filmmakers de vrijheid te geven om een eigen film te maken. De filmmaker tracht met de uitspraak dan ook wellicht te zeggen dat bij begeleiding de verscheidenheid van verbeeldingen van de documentairemakers verloren gaat.

Conclusie: voortbestaan documentaire(makers) – fonds

De subcategorieën van deze paragraaf richten zich op een bepaalde voortgang. Aan de hand van de subcategorie *effect* zijn de resultaten van de projecten bestudeerd. Uit deze resultaten blijkt dat de betekenis van het JVF blijft voortbestaan nadat de documentaire gerealiseerd is. Aan de hand van de subcategorie *feedback* is gebleken dat met name de distributie van de documentaires aandacht vergt en dat het JVF zich in de toekomst voornamelijk hierop moet focussen. Hiernaast wordt, onder enkele voorwaarden, over het algemeen ook persoonlijke begeleiding van het JVF van belang geacht om de voortgang van projecten te stimuleren. Dit verklaart direct de speelse formulering van het fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) – fonds* waar het “–“ een onderscheid maakt en tegelijkertijd een

---

⁴⁷ Enquête AZ7, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

⁴⁸ Enquête AZ4, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

relatie aanduidt: de formulering van het fenomeen geeft het voortbestaan aan van zowel de documentaire als het fonds als de samenwerking tussen de documentairemakers en het JVF.

1.6 Reflectie analyseresultaten

De op grounded theory gebaseerde kwalitatieve inhoudsanalyse toont aan dat er een categorisering van het casusmateriaal optreedt, waarbij de onderlinge relaties tussen de fenomenen zich uiten in de benamingen van de drie fenomenen: *verbondenheid omwille van identiteit*, *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* en *voortbestaan documentaire(makers) - fonds*. Tezamen vormen ze de *beeldvorming van het JVF* die zich kenmerkt door een uiteenzetting over waar het JVF volgens de filmmakers nu voor staat en welke handelingen het fonds kan verrichten om meer voordelen te creëren.

Er loopt een rode draad door alle bevindingen van de kwalitatieve inhoudsanalyse: of het nu gericht is op de vertoning van de voltooide film op het IDFA of op de vergemakkelijking van de weg naar additionele financiering. Aan de basis van een groot deel van de bevindingen ligt de gedachte dat het JVF als een keurmerk gezien wordt. Echter, de enquête is alleen bij ondersteunde filmmakers afgenomen, waardoor bovenstaande conclusie gebaseerd is op een eenzijdig beeld. In de enquêtes komen bijvoorbeeld filmmakers die niet door het JVF ondersteund zijn en andere financiers tenslotte niet aan het woord. Wel trachten de filmmakers sommige financiers te citeren, maar de vraag is of deze financiers het ook zo daadwerkelijk gezegd en bedoeld hebben.

De gebruikte enquête wordt sinds de afgelopen jaren als graadmeter gebruikt om het beleid bij te stellen. Het doel van de vragenlijst komt dan ook niet overeen met mijn onderzoeksdoel: het ontwikkelen en opbouwen van een gefundeerde theorie over de waardering van het JVF keurmerk. De vragen in de enquête zijn ook zodanig breed gesteld dat ik relatief weinig informatie heb verkregen betreffende het JVF keurmerk. Alleen vraag drie en vraag vijf zijn specifiek gericht op het keurmerk aspect. Daarbij komt dat deze vragen redelijk aan de oppervlakte blijven en weinig diepgang creëren. Een deel van de overige vragen van de enquête hebben mij echter wel nuttige informatie opgeleverd om tot de conclusie te komen dat er een rode draad door de bevindingen loopt: kenmerken van het keurmerk zijn in alle drie de fenomenen te vinden. Ondanks dat er ook een paar vragen waren die geen enkele waarde voor het onderzoek hadden, impliceert het voorgaande wel het belang van de analyse van de enquêtes in zijn geheel. De resultaten die uit de kwalitatieve inhoudsanalyse zijn voortgekomen kunnen daarom wel iets zeggen over het JVF keurmerk, vanuit het perspectief van de JVF filmmakers, maar om feitelijke uitspraken te doen over het JVF keurmerk in het algemeen is onvoldoende gefundeerd. Bovendien dient het JVF keurmerk onderzocht te worden vanuit andere perspectieven om überhaupt dergelijke uitspraken te kunnen doen.

De analyseresultaten zijn gebaseerd op inzichten van de grounded theory zoals die zijn geformuleerd door Strauss en Corbin. Dit vanwege het feit dat ik belang hecht aan de wisselwerking van casus en theorie. Door deze wisselwerking is het een noodzaak geweest om met de grounded theory te werken in plaats van een discoursanalyse. Ook heb ik voor de grounded theory methode gekozen, omdat het casusmateriaal van dit onderzoek uit tamelijk veel enquêtes bestaat met ieder ook velen vragen. De grounded theory benadering biedt een kader voor zowel de uitvoering van het

onderzoek als voor de analyse van de data. Uit mijn analyse is gebleken dat de JVF filmmakers dezelfde gedachte aannemen als het JVF zelf: de steun van het JVF wordt regelmatig beschouwd als een keurmerk. Maar wellicht belangrijker is dat er aan de hand van de methode opgevallen is dat de JVF filmmakers meerdere malen stellen dat de steun van het fonds de weg naar additionele financiering vergemakkelijkt. Aangezien het JVF er ook zo over denkt, zouden we kunnen aannemen dat dit dan ook inderdaad het geval is. Doordat ik de grounded theory methode gehanteerd heb, waarbij ik het casusmateriaal op een open manier heb benadert, heb ik ook een ander belangrijk aspect geconstateerd: bij de filmmakers wordt op psychologisch niveau de steun van het JVF ook als een keurmerk beschouwd.

Aan de andere kant biedt deze methode niet de mogelijkheid om de uitspraken van het onderzoeksmateriaal inhoudelijk nauwkeurig te onderzoeken zoals wel het geval bij een discoursanalyse en een narratieve analyse. Echter, omdat er nog nauwelijks onderzoek is verricht naar het JVF keurmerk, ben ik van mening dat de grounded theory methode een goede eerste stap is geweest om het JVF keurmerk te bestuderen. Een grote hoeveelheid informatie is in dit onderzoek gekaderd. In een eventueel vervolgonderzoek kan er vanaf dit punt ingezoomd worden op specifieke aspecten van dit onderzoek om bepaalde betekenissen grondiger te onderzoeken.

II. Een kijkje achter de coulissen

Om de bevindingen uit de kwalitatieve inhoudsanalyse beter te kunnen begrijpen komt in dit hoofdstuk het theoretisch kader van het keurmerk aan bod: de heersende opvattingen van Ross en Steinhart omtrent een dergelijk documentaire- en/of filmfonds keurmerk en de theorievorming van Elsaesser over internationale filmfestivals.

Voordat het theoretisch kader behandeld wordt, acht ik het van belang om de betekenis van het woord “keurmerk” vast te stellen. De definitie van het woord keurmerk luidt als volgt: het bewijs dat iets goedgekeurd is en de vereiste kwaliteit heeft.⁴⁹ Van oorsprong is een keurmerk een compact, visueel kwaliteitsoordeel over een product of dienst, afkomstig van een betrouwbare bron: je ziet in één oogopslag dat het product of de dienst in orde is bevonden door een deskundige instantie. Een keurmerk heeft nut voor zowel de afnemer als de leverancier van een product of dienst. Een keurmerk helpt de afnemer bij het beslissen over een bepaalde aankoop. Dit is vooral nuttig als de afnemer onzeker is. De leverancier onderscheidt zich met een keurmerk van zijn concurrenten en kan zo proberen meer afnemers aan te trekken.⁵⁰ Ondanks dat het keurmerk dat in dit onderzoek centraal staat niet zichtbaar is, kan de zojuist genoemde definitie wel gehanteerd worden. Het product of de dienst waarover gesproken wordt betreft in dit onderzoek de documentaires, en de deskundige instantie is in dit onderzoek het JVF.

De kracht van de naam

Ross gaat in haar artikel over het HBF, op het keurmerk verschijnsel in. Het HBF is gelieerd aan het IFFR en is opgericht met het doel om hulp te bieden bij de realisatie van opmerkelijke of belangrijke speelfilms van vernieuwende en getalenteerde filmmakers uit Afrika, Azië, Latijns-Amerika, het Midden-Oosten en delen van Oost-Europa.⁵¹ Het HBF heeft eenzelfde soort doelstelling als het JVF, maar is dan gericht op speelfilms. Het wordt gesteld dat, gedurende de selectieronden van het HBF voor bijdragen, het fonds goed kijkt naar de financiële aspecten van een project, maar dat de doorslaggevende factoren de inhoud en de artistieke waarde blijven.⁵² De werkwijze van het HBF sluit in deze aan op die van het JVF; de nadruk van beide fondsen ligt op de selectie van kwalitatieve en artistieke werken. Terwijl factoren zoals artistieke waarde moeilijk empirisch te meten zijn, heeft het HBF een wereldwijde gunstige reputatie en is het fonds bekend bij de filmmakers en producenten die interageren met het internationale filmfestival circuit. Ross geeft aan dat: “The prestige attached to the fund means that HBF is a name that not only generates publicity but can also be used by filmmakers to attract further financial support.”⁵³ Aan de hand van de definitie van het woord keurmerk kan gesteld worden dat het idee van het keurmerk in het artikel van Ross hier zichtbaar is. Met behulp van de kwalitatieve inhoudsanalyse is geconstateerd dat het aanzien van het JVF volgens de filmmakers

---

⁴⁹ “Woordenboek,” woorden.org, geraadpleegd op 9 augustus, 2013. <http://www.woorden.org/woord/keurmerk>.

⁵⁰ “Alles over keurmerken,” keurmerk.nl, geraadpleegd op 9 augustus, 2013. <http://www.keurmerk.nl/NL/Alles-over-keurmerken/Certificatie/Alles-over-keurmerken>.

⁵¹ “Hubert Bals Fonds,” filmfestivalrotterdam.com, geraadpleegd op 12 juli, 2013. http://www.filmfestivalrotterdam.com/nl/Organisatie/hubert_bals_fonds/.

⁵² Miriam Ross, “The film festival as producer: Latin American Films and Rotterdam’s Hubert Bals Fund,” *Screen* 52, 2 (2011): 261.

⁵³ *Ibidem*.

gepaard gaat met dezelfde gedachtegang: de krachtige naam van het fonds dient als een hefboom voor het werven van andere financiers. Het JVF heeft een wereldwijde reputatie opgebouwd door het ondersteunen van kwalitatieve, creatieve en innovatieve werken. Ondersteuning van het JVF betekent dat het project dat ondersteund wordt kwalitatief goed is en een artistieke waarde heeft. De verbintenis van de naam van het JVF aan een project kan helpen om andere financiers aan te trekken. Uit de data-analyse bleek, ook volgens de definiëring van het keurmerk, dat alle elementen in principe aanwezig zijn om de steun van het JVF als een keurmerk te beschouwen. Naar aanleiding van Ross' artikel en mijn eigen waarnemingen, kan gesteld worden dat de naam van het JVF tevens gebruikt wordt als een merk in marketingmateriaal om het belang van de film aan te duiden: "It is also increasingly used as a brand in marketing material for completed films and its distinct logo appears next to film festival awards on posters and DVD cases as a marker of the film's significance."⁵⁴ Overigens kan de naam van het JVF op deze wijze ook de verkoop van documentaires bevorderen wat waarschijnlijk al het geval is. Ross stelt dat door de manier waarop het HBF de rol van financiële weldoener of marketinginstrument voorbijstreeft en het filmproces op een bepaalde manier beïnvloedt, het HBF begrepen kan worden als een fonds die de positie inneemt van "filmproducent".⁵⁵ Dit geldt echter ook voor het JVF.

De waarde van de relatie JVF-IDFA

De kwalitatieve inhoudsanalyse toont aan dat het aanzien van het JVF gebaseerd is op de relatie van het fonds met het IDFA. Het JVF helpt om ondersteunde films te vertonen tijdens het IDFA. Het IDFA heeft gedurende de jaren een wereldwijde reputatie opgebouwd en staat hoog aangeschreven in de documentairewereld. Voor het HBF geldt hetzelfde: het fonds is onlosmakelijk verbonden met het IFFR dat ook een wereldwijde reputatie heeft opgebouwd, weliswaar in de filmindustrie. Door de verbinding van het HBF met het IFFR functioneert het fonds als een link naar de internationale markt. In dit opzicht heeft het fonds, zoals Ross beschrijft: "(...) the ability to move the project from third-world production centres to the first-world international film festival circuit."⁵⁶ Dit geldt ook voor de verbinding van het JVF met het IDFA. Voor filmmakers die door het JVF ondersteund worden, is het aantrekkelijk dat de voltooide film verzekerd is van een toegang tot het IDFA en dat bij voorkeur de wereldpremière van de documentaire hier plaatsvindt. Bovendien krijgt deze aantrekkelijkheid een extra dimensie nu het aantal festivals in de afgelopen jaren exponentieel is toegenomen, en daarmee ook de onderlinge concurrentie tussen de filmfestivals. Dit heeft als gevolg dat standaarden verhoogd worden en waarde toegevoegd wordt aan de films die gepresenteerd worden.⁵⁷ Belangrijker is dat de relatie tussen het fonds en het internationale filmfestival een significante rol speelt als het gaat om de vereenvoudiging van de toegang tot andere financieringsbronnen. Uit de kwalitatieve inhoudsanalyse blijkt dat filmmakers, die door het JVF ondersteund zijn, de relatie met het IDFA als graadmeter beschouwen voor het niveau van de resultaten. Het IDFA vertoont jaarlijks een aanzienlijk aantal documentaires die

---

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Miriam Ross, "The film festival as producer: Latin American Films and Rotterdam's Hubert Bals Fund," *Screen* 52, 2 (2011): 262.

⁵⁶ Ibidem, 263.

⁵⁷ Thomas Elsaesser, "Film Festival Networks: The New Topographies of Cinema in Europe," in *European Cinema: Face to Face with Hollywood* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005), 86.

gemaakt zijn met de steun van het JVF waardoor de films wereldwijd zichtbaar worden. Dit heeft als gevolg dat de documentaires internationaal bekend worden. Zoals uit het onderzoek blijkt, draagt dit vervolgens bij aan de mogelijkheden voor financiering. De vertoning van documentaires op het IDFA leidt tot aankoop door tv-zenders en vertoning op diverse internationale filmfestivals. Wat betreft de internationale filmfestivals legt de website van het IFFR uit dat de voltooide films die met een bijdrage van het HBF tot stand zijn gekomen jaarlijks te zien zijn op het IFFR, dit leidt tot onder andere wereldwijde vertoningen op andere toonaangevende filmfestivals:

“Many international film festivals keep a close eye on completed HBF supported films and select them for their programmes. Each year, HBF supported films are screened at, among others, the Cannes, Venice, Locarno, Toronto and Pusan film festivals.”⁵⁸

Wanneer een vergelijking gemaakt wordt tussen het HBF en het JVF en de reputaties van beiden verbonden festivals, kan ervan uit worden gegaan dat het vorige citaat ook van toepassing is wat betreft de voltooide documentaires die met de ondersteuning van het JVF zijn gemaakt. Echter is het niet alleen de vertoning van de documentaires op het internationale filmfestival die de toegang tot andere financieringsbronnen vergemakkelijkt, omdat uit de kwalitatieve inhoudsanalyse blijkt dat het IDFA ook als een markt- en ontmoetingsplaats voor onder andere distributeurs, festivalprogrammeurs en televisie-aankopers fungeert.

De kracht van het fonds ligt in veel opzichten met name in het vermogen om films en filmmakers in het internationale festival circuit te introduceren en de films op deze manier een wereldwijde mobiliteit te geven.⁵⁹ Elsaesser legt hierbij uit dat:

“(…) the festival circuit, (…), has become the key force and power grid in the film business, with wide-reaching consequences for the respective functioning of the other elements (authorship, production, exhibition, cultural prestige and recognition) (…).”⁶⁰

Dit gegeven geeft een indicatie van het belang van de relatie van het JVF met het IDFA voor zowel de filmmakers als het fonds zelf. Het IDFA is een belangrijk multifunctioneel platform voor documentaires uit ontwikkelingslanden. De enorme zichtbaarheid die dit filmfestival teweegbrengt en de netwerk mogelijkheden die het biedt, hebben vaak verrijkende consequenties voor de projecten van de filmmakers. Voor het fonds is het proces niet alleen een belangrijke inkomstenbron, maar ook een belangrijke reputatiebouwer. Bovendien is het proces ook een indicatie van de mate waarin het JVF in staat is om de circulatie van een voltooid project te bepalen, een rol die normaal een filmproducent op zich neemt.⁶¹

---

⁵⁸ Miriam Ross, “The film festival as producer: Latin American Films and Rotterdam’s Hubert Bals Fund,” *Screen* 52, 2 (2011): 266.

⁵⁹ Ibidem, 267. Dit is een uitspraak van Ross over het HBF. Het is echter ook bruikbaar voor het JVF.

⁶⁰ Thomas Elsaesser, “Film Festival Networks: The New Topographies of Cinema in Europe,” in *European Cinema: Face to Face with Hollywood* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005), 83.

⁶¹ Miriam Ross, “The film festival as producer: Latin American Films and Rotterdam’s Hubert Bals Fund,” *Screen* 52, 2 (2011): 267.

Het benoemen van het keurmerk

De kwalitatieve inhoudsanalyse toont aan dat de toekenning van een bijdrage van het JVF in andere diverse financieringen resulteert. Aan de hand van dit gegeven, kan gesteld worden dat de steun van het JVF als een keurmerk wordt beschouwd. Uit de onafhankelijke evaluatie van het JVF, bestemd voor het Ministerie van Buitenlandse zaken, blijkt dat er al kennis is genomen van een dergelijk keurmerk: "Selectie door JVF geldt als kwaliteitsstempel voor andere financiers en vergemakkelijkt de toegang tot andere financieringsbronnen."⁶² Bovendien werd tijdens de zoektocht naar heersende opvattingen betreffende een documentaire- en/of filmfonds keurmerk tevens het volgende citaat van Steinhart aangetroffen: "(...) the HBF serves as a kind of seal of approval to ensure excellence."⁶³ Waar Ross nog enigszins vaag blijft komt Steinhart duidelijk voor een dergelijk keurmerk uit. Hij citeert de Argentijnse producent/regisseur Daniel Burman die van het HBF ondersteuning heeft gekregen:

"The Hubert Bals Fund played an important role in encouraging the new wave of Argentinean cinema. It's not just the money – receiving their support is a sign of quality for distributors. It makes people take notice of your film."⁶⁴

Deze uitspraak sluit aan op het eerder gegeven citaat: "I truly believe that the amount of money that the JVF distributes to the projects it supports isn't crucial. More important is the fact that the value of the project is recognized by such an experienced fund."⁶⁵ Het laatste citaat duidt aan dat ondersteuning van het JVF voor filmmakers niet alleen een financiële steun betekent. Belangrijker van deze steun is dat de waarde van het project erkend wordt door dit welbekende en ervaren fonds. Uit de analyse is gebleken dat deze erkenning verdere financiering als gevolg kan hebben. De erkenning kan er immers voor zorgen dat een project geloofwaardiger overkomt en dat het op deze manier meer vertrouwen wekt, waardoor andere financiers makkelijker over de streep getrokken kunnen worden. Dit proces wordt nog eens vereenvoudigd als de steun van het fonds al als een teken van kwaliteit wordt gezien, zoals in het citaat van Steinhart.

Reflectie op theoretisch kader

Het theoretisch kader toont aan dat er veel overeenkomsten te vinden zijn tussen het JVF en het HBF. Allereerst hebben beiden fondsen eenzelfde soort doelstelling en werkwijze. Hiernaast hebben zowel het JVF als het HBF een wereldwijd gunstige reputatie. Bij ondersteuning van beide fondsen, kunnen de filmmakers de naam van de fondsen gebruiken om verdere financiële steun aan te trekken. Zowel het JVF als het HBF ontleen hun naamsbekendheid en reputatie met name door de nauwe samenwerking met het IDFA dan wel het IFFR. Beide filmfestivals zijn een platform voor vertoning van JVF en HBF producties en daarnaast hebben beide filmfestivals een belangrijke positie in de documentaire- en filmwereld ingenomen. De relatie met de internationale filmfestivals speelt ook een

---

⁶² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Evaluatie drie cultuurorganisaties: Hubert Bals Fonds, Jan Vrijman Fonds, Rijksakademie van beeldende kunsten* (Rotterdam/Den Haag: ECORYS Nederland BV, 25 november 2008), 38.

⁶³ Daniel Steinhart, "Fostering International Cinema: The Rotterdam Film Festival, Cinemart, and the Hubert Bals Fund," *Mediascape 2* (2006): 11.

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Enquête OE7, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).

belangrijke rol op het gebied van additionele financiering voor de projecten. Financiering via het JVF en het HBF en bijbehorende vertoning op het IDFA en het IFFR wordt dan ook gezien als keurmerk.

Wanneer er een vergelijking gemaakt wordt tussen het HBF en het JVF en de reputaties van beiden verbonden festivals, kan er gesteld worden dat het JVF niet veel anders is dan het HBF. Het verschil zit voornamelijk in het feit dat het JVF documentaire producties ondersteunt en het HBF filmproducties. De opvattingen van Ross en Steinhart hebben mij in dit opzicht dan ook nieuwe inzichten gegeven. De bevindingen van Ross hebben mij daarnaast weinig nieuwe informatie verschaft betreffende het keurmerk. De opvattingen dienen meer als een bevestiging van bepaalde praktijkprocessen van het JVF en het verwante IDFA. Aan de hand van de opvattingen van Steinhart heb ik echter wel een nieuw inzicht verkregen op het gebied van het keurmerk. Steinhart is de eerste professional die ik ben tegengekomen die een filmfonds letterlijk beschrijft als een keurmerk. Hij heeft me doen realiseren dat het JVF niet het enige fonds is dat als een keurmerk functioneert.

Deze bevinding doet direct de vraag rijzen of er nog meer fondsen zijn die als een keurmerk functioneren en zo ja, welke waarde heeft het dan om als keurmerk gezien te worden? Één van de voordelen van het JVF en het HBF is de katalyserende werking die de betrokkenheid van de fondsen kan hebben in termen van het aantrekken van additionele financiering. Wordt dit voordeel niet teniet gedaan op het moment dat meerdere fondsen als een keurmerk beschouwd worden en elkaar ook als een keurmerk gaan zien?

Conclusie

Op basis van dit onderzoek kan een antwoord worden gegeven op de centrale vraag van dit onderzoek: "Welke betekenis geven filmmakers aan het Jan Vrijman Fonds keurmerk?"

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is allereerst een kwalitatieve inhoudsanalyse gemaakt, met gebruikmaking van inzichten uit de grounded theory. Deze analyse bracht mij tot de formulering van de overkoepelende categorie: de *beeldvorming van het Jan Vrijman Fonds*. Deze centrale categorie is ontstaan op basis van de fenomenen: *verbondenheid omwille van identiteit*, *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* en *voortbestaan documentaire(makers) - fonds*. Door deze drie fenomenen loopt de rode draad dat de steun van het JVF regelmatig als een keurmerk wordt beschouwd. Deze conclusie is gebaseerd op het beeld dat de ondersteunde JVF filmmakers hebben van het fonds. Gezien de omvang het onderzoek is het praktisch onmogelijk om uitspraken over het JVF keurmerk in het algemeen te doen. Verdere bestudering vanuit andere perspectieven is noodzakelijk om dergelijke uitspraken wel te kunnen doen.

Om de bevindingen van de kwalitatieve inhoudsanalyse beter te kunnen begrijpen, heb ik gebruikgemaakt van een theoretisch kader. Uit de heersende opvattingen van Ross en Steinhart over de praktijkprocessen van het HBF en het HBF als keurmerk, is gebleken dat het JVF vele overeenkomsten toont met dit fonds. Ook het HBF wordt als een keurmerk gezien. In dit opzicht sluiten de opvattingen van Ross en Steinhart goed aan op mijn onderzoek. Ross heeft de bevinding van mijn onderzoek bevestigd dat het aanzien van het JVF niet alleen een naam betekent die publiciteit genereert, maar dat het ook verdere financiële steun aantrekt. De toekenning van een bijdrage door het JVF functioneert op die manier als een keurmerk. Één van de belangrijkste factoren waardoor het JVF als keurmerk gezien wordt, is de nauwe samenwerking van het JVF met het IDFA. Het IDFA neemt een bijzonder belangrijke internationale positie in de documentairewereld in en heeft verreikende consequenties voor de documentaires van de filmmakers. Steinhart heeft met zijn opvattingen over het HBF de bevinding van mijn onderzoek bevestigd dat een documentaire- en/of filmfonds als een keurmerk kan functioneren. Hiermee heeft hij mij tegelijkertijd duidelijk gemaakt dat het JVF niet het enige fonds is dat als een keurmerk wordt beschouwd.

Doordat ik een op grounded theory gebaseerde kwalitatieve inhoudsanalyse heb gemaakt, heb ik naast de bovengenoemde conclusies ook nog een ander belangrijk aspect geconstateerd. In de artikelen van Ross en Steinhart wordt geen enkele keer aandacht besteed aan het JVF keurmerk op psychologisch niveau. Door de steun van het JVF worden filmmakers in hun werk erkend, waardoor de filmmakers zelfbevestiging en zelfvertrouwen krijgen. Dit bevordert de ontplooiing van de documentaire. De verbintenis van het JVF aan een project werkt stimulerend, omdat de filmmakers bij ondersteuning van het JVF weten dat meerdere financiers zullen volgen. Bij de filmmakers wordt op psychologisch niveau de steun van het JVF ook als een keurmerk beschouwd.

Aan de hand van de bevestigingen van de onderzoeken van Ross en Steinhart, met de aanvulling van mijn onderzoek, kan de betekenis van het keurmerk op twee niveau's worden aangeduid. De filmmakers die door het JVF ondersteund zijn in de afgelopen tien jaar, beleven het JVF als keurmerk op financieel gebied en ook op psychologisch gebied: de steun van het JVF heeft een financiële waarde en een psychologische waarde.

Tot op heden hebben weinig professionals zich toegelegd op de bestudering van het keurmerk onderwerp. De artikelen van Ross en Steinhart wijzen op het gebied van filmfondsen op het keurmerk als verschijnsel. Mijn analyse benadert het keurmerk vanuit het perspectief van ondersteunde JVF documentairemakers en levert in dit opzicht een aanvullende bijdrage aan de bestudering van het documentaire- en/of filmfonds keurmerk. Dit onderzoek heeft niet alleen geleid tot de eerder genoemde conclusies. Het roept ook de vraag op welke fondsen nog meer functioneren als keurmerk en welke betekenis een keurmerk heeft als meerdere fondsen beschikken over een dergelijk zegel van goedkeuring. Dit zouden vragen zijn die in een vervolgonderzoek beantwoord kunnen worden. *Het Jan Vrijman Fonds: Een "keurmerk" voor succes* kan als aanleiding dienen om het keurmerk wat betreft documentaire- en/of filmfondsen verder te onderzoeken.

Literatuurlijst

- "Alles over keurmerken." Keurmerk.nl. Geraadpleegd op 9 augustus, 2013.
<http://www.keurmerk.nl/NL/Alles-over-keurmerken/Certificatie/Alles-over-keurmerken>.
- Elsaesser, Thomas. "Film Festival Networks: The New Topographies of Cinema in Europe." In *European Cinema: Face to Face with Hollywood*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2005.
- Enquête AF1-6/AZ1-10/LA1-15/MO1-6/OE1-8, Annemarijn Kauw-A-Tjoe, (Amsterdam, februari 2012).
- "Funding." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012. <http://www.idfa.nl/industry/markets-funding/vrijman-fund/about/funding.aspx>.
- "Geschiedenis." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012.
<http://www.idfa.nl/nl/overidfa/organisatie/geschiedenis.aspx>.
- Glaser, Barney en Anselm Strauss. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine Publishing Company, 1967.
- "Guest Services." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012.
http://www.idfa.nl/industry/Festival/guest_services.aspx.
- "History & Mission." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012. <http://www.idfa.nl/industry/markets-funding/vrijman-fund/about/history-mission.aspx>.
- "Hubert Bals Fonds." Filmfestivalrotterdam.com. Geraadpleegd op 12 juli, 2013.
http://www.filmfestivalrotterdam.com/nl/Organisatie/hubert_bals_fonds/.
- IDFA Bertha Fund en Jan Vrijman Fund. *Activity Report 2012 IDFA Bertha Fund and Jan Vrijman Fund*. Amsterdam: IDFA Bertha Fund en Jan Vrijman Fund, 2013.
- International Documentary Film Festival Amsterdam. *Jaarverslag 2012 International Documentary Film Festival Amsterdam*. Amsterdam: International Documentary Film Festival Amsterdam, 2013.
- "Introduction." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012.
http://www.idfa.nl/industry/about_idfa/organization/introduction.aspx.
- Jan Vrijman Fonds. *Jan Vrijman Fonds Jaarverslag 2010*. Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2011.
- Jan Vrijman Fonds. *Jan Vrijman Fund Jaarverslag 2011*. Amsterdam: Jan Vrijman Fonds, 2012.
- "Jan Vrijman Fund January Selection 2012." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012.
<http://www.idfa.nl/industry/markets-funding/vrijman-fund/latestnews/jan-vrijman-fund-january-selection-2012.aspx>.
- Leurs, Rob. "Onbegrijpelijk kwaad: Marc Dutroux als 'ster van het kwaad' en als sublieme media-ervaring." Dissertatie, Universiteit van Amsterdam, 2006.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. *Evaluatie drie cultuurorganisaties: Hubert Bals Fonds, Jan Vrijman Fonds, Rijksakademie van beeldende kunsten*. Rotterdam/Den Haag: ECORYS Nederland BV, 25 november 2008.
- Ross, Miriam. "The film festival as producer: Latin American Films and Rotterdam's Hubert Bals Fund." *Screen* 52, 2 (2011): 261-267.
- "Rules & regulations." Idfa.nl. Geraadpleegd op 7 mei, 2012. <http://www.idfa.nl/industry/jan-vrijman-fund/rules-regulations.aspx>.
- Rutten, Paul. "De toekomst van de verbeeldingsmachine: De culturele industrie in de eenentwintigste eeuw." *Boekmancahier* 12, 43 (maart 2000): 1-19.

Steinhart, Daniel. "Fostering International Cinema: The Rotterdam Film Festival, Cinemart, and the Hubert Bals Fund." *Mediascape 2* (2006): 1-13

Strauss, Anselm en Juliet Corbin. *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks/Londen/New Delhi: SAGE Publications, 1998.

"Subsidies voor cultuur." Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 23 augustus, 2013.

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kunst-en-cultuur/subsidies-voor-cultuur>.

"Woordenboek." Woorden.org. Geraadpleegd op 9 augustus, 2013.

<http://www.woorden.org/woord/keurmerk>.

Bijlage I: Deelname JVF-films aan festivals

Om de waardering voor de door het JVF ondersteunde documentaires te meten, heeft het JVF vanaf 2009 de programmering van de JVF films op andere filmfestivals zo nauwkeurig mogelijk in kaart gebracht. Hierbij moet wel in acht genomen worden dat het fonds er alles aan doet om alle relevante gegevens te verzamelen, maar dat het wel de mogelijkheid openhoudt dat er gegevens ontbreken. Tabel 1 laat de resultaten zien van de circulatie van ondersteunde films in 2009, 2010 en 2011 op nationale, regionale en internationale festivals. Ondanks dat de tabel alleen over gegevens beschikt van de zojuist benoemde drie jaren, geeft het een goed beeld van de waardering voor JVF films. Per jaar is gekeken naar het aantal vertoningen op festivals los van het jaar van productie van de documentaires, en een documentaire kan gedurende één à twee jaar voor festivals worden uitgenodigd. Zodoende zijn in de gegevens van 2011 ook documentaires opgenomen die al in 2009 of 2010 in première gingen maar die nog altijd worden uitgenodigd voor filmfestivals.

In tabel 1 wordt er gesproken over de zogenaamde DAC- en OS-partnerlanden. De DAC-partnerlanden zijn de landen die zich bevinden op de DAC-lijst (Development Assistance Committee's list of recipients of Official Development Assistance (ODA)). De DAC-lijst is gepubliceerd door de Franse gevestigde OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) en geeft een overzicht van landen die kwalificeren als ontwikkelingsland. Het fonds tracht om voldoende aanvragen uit de DAC-partnerlanden te selecten die in de lage inkomenskolommen op de DAC-lijst staan, de least developed countries en other low income countries. Het ministerie van Buitenlandse Zaken bepaalt verder aan welke landen ontwikkelingshulp wordt gegeven, de zogenaamde OS-partnerlanden.

JVF films uit:	Afrika		Azië		Latijns-Amerika		Midden- Oosten		Oost-Europa		Totaal		% (Laag inkomen) DAC- en OS-partnerlanden								
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011						
Aantal JVF films	6	8	9	10	7	11	23	20	20	4	3	13	13	11	56	52	54	7	8	9	
vertoond op festivals																					
Aantal festivalvertoningen	41	66	49	84	80	66	138	231	209	36	11	93	89	102	392	488	437	46	105	72	
% nationale vertoning festivals	10%	11%	4%	24%	14%	14%	14%	10%	9%	3%	0%	9%	12%	7%	14%	11%	8%	15%	10%	6%	
%regionale vertoning festivals	17%	52%	43%	12%	6%	15%	28%	26%	16%	6%	18%	25%	22%	28%	21%	25%	22%	13%	30%	32%	
%internationale vertoning festivals	73%	38%	53%	64%	80%	71%	57%	64%	75%	92%	82%	67%	65%	65%	66%	64%	70%	72%	60%	62%	
Totaal aantal prijzen	4	4	4	21	17	4	22	62	26	1	2	19	17	22	68	109	58	2	10	5	

Tabel 1: circulatie ondersteunde films in 2009, 2010 en 2011 op nationale, regionale en internationale festivals

Het aantal festivalvertoningen van JVF films is in 2010 met 20% toegenomen ten opzichte van 2009, terwijl het aantal films dat in 2010 op het festivalcircuit te zien is geweest met 7% is afgenomen. In 2011 is het aantal festivalvertoningen met 10% afgenomen ten opzichte van in 2010, hoewel het aantal films dat te zien is geweest nagenoeg hetzelfde is gebleven. Dit is deels te verklaren op basis van het gegeven dat er in 2010 meer nieuwe JVF films waren die deelnamen aan het festivalcircuit, en nieuwe films worden vaker uitgenodigd voor festivals. Een ander opvallend aspect is het aantal festivalvertoningen van de DAC- en OS-partnerlanden ten opzichte van het aantal films dat op het festivalcircuit te zien is geweest. Het aantal festivalvertoningen van films uit de DAC- en OS-partnerlanden is in 2010 namelijk fors toegenomen ten opzichte van 2009. Verder is in 2010 het aantal prijzen die films gewonnen hebben bijna verdubbeld ten opzichte van in 2009 en ook de films van de DAC- en OS-partnerlanden hebben in 2010 merkwaardig veel prijzen gewonnen ten opzichte van in 2009.

Bijlage II: Kwalitatieve inhoudsanalyse met gebruikmaking van inzichten uit de Grounded Theory

Het onderzoek naar het JVF keurmerk vanuit het perspectief van de filmmakers behelst een kwalitatieve inhoudsanalyse met gebruikmaking van inzichten uit de grounded theory. In deze bijlage beschrijf ik stapsgewijs de overwegingen die ik heb genomen bij het aanmaken van de categorieën. Om te beginnen geef ik eerst een korte descriptie van het casusmateriaal.

Bij een eerder onderzoek begin 2012, zijn er via een enquête 98 filmmakers benadert. Dit aantal heeft betrekking op filmmakers van de afgelopen tien jaar, 2002 tot en met 2012, die zijn geselecteerd door het JVF en waarvan het project is afgerond. Van de 98 filmmakers hebben 45 de vragenlijst volledig ingevuld en geretourneerd. Hiernaast hebben 7 filmmakers wel op het verzoek gereageerd om de enquête in te vullen, maar uiteindelijk de vragenlijst niet geretourneerd. Ook hebben 2 filmmakers de vragenlijst bewust niet ingevuld. De één had simpelweg geen tijd om de enquête in te vullen vanwege onder andere bezoeken aan filmfestivals en de ander zei dat haar kennis van Engels niet voldoende was om de vragen te beantwoorden. De totale respons, inclusief deze reacties, kwam neer op 54 filmmakers. Dit is 53% van het totaal aantal geworven filmmakers.

Van de 98 geworven filmmakers waren er 45 geldige respondenten, bestaande uit 20 vrouwen en 25 mannen met een gemiddelde leeftijd van 43. Één filmmaker vond het niet nodig haar leeftijd te vermelden en daarom heb ik de totale leeftijd door 44 filmmakers gedeeld om een correcte gemiddelde leeftijd weer te geven. Van de geldige respondenten hebben 24 een filmopleiding voltooid, 18 een andere opleiding voltooid, 2 zichzelf opgeleid en 1 heeft de vraag niet ingevuld. Dit zijn 6 respondenten uit Afrika, 10 uit Azië, 15 uit Latijns-Amerika, 6 uit het Midden-Oosten en 8 uit Oost-Europa. Hiervan behoren 3 respondenten tot de minst ontwikkelde landen, 1 tot andere landen met lage inkomens, 11 tot landen en gebieden met een lager gemiddeld inkomen en 30 tot landen en gebieden met een hoger middenklasse inkomen.

Enquêtes en codes

De eerste stap van de kwalitatieve inhoudsanalyse is het verzamelen van de enquêtes en het toekennen van codes. De enquêtes heb ik uit het archief van het JVF verkregen en zijn begin 2012 bij een eerder onderzoek gebruikt. Figuur 2 is een voorbeeldexemplaar van de enquête en Tabel 2 is een overzicht van de projecten die de enquête volledig hebben ingevuld en geretourneerd. Op deze enquêtes is de analyse gebaseerd. De projecten staan niet op alfabetische volgorde, maar zijn geordend aan de hand van het jaar dat ze voor het IDFA zijn geselecteerd.

Questionnaire about JVF

Please return the questionnaire by 23 of February 2012, email: annemarijn@idfa.nl. Answers can be written in English!

*If multiple choice questions, please put an X instead of the O in front of the right answer(s).
For example if yes, please note: X Yes O No*

Documentary project

Title:

Category:

Country:

Personal information

Age:

Gender:

Education:

- Film academy
- Film study at a university or any other film education
- Communication study
- Other:.....

Jan Vrijman Fund

1. *At what stage of production was the project at the moment of being selected by the Jan Vrijman Fund?*

- Start production
- In production
- Rough cut stage
- Post production

2. *Did you have other financiers besides the Jan Vrijman Fund to finance this documentary film?*

Yes No

If yes, please fill in below :

Financier 1: (name financier) _____

How did you find this financier and in what stage of your project?

Financier 2: _____

How did you find this financier and in what stage of your project?

Financier 3: _____

How did you find this financier and in what stage of your project?

3. *Did the contribution of the Jan Vrijman Fund help in anyway to attract other financiers?*

Yes No Not clear

If yes, please fill in below :

Financier 1: (name financier) _____

How do you know that the contribution of the Jan Vrijman Fund has helped to attract this financier?

Financier 2: (name financier) _____

How do you know that the contribution of the Jan Vrijman Fund has helped to attract this financier?

Financier 3: (name financier) _____

How do you know that the contribution of the Jan Vrijman Fund has helped to attract this financier?

4. *Did the contribution of the Jan Vrijman Fund create any other possibilities for your project?*

Yes No

If yes, in what way? (more options are possible):

New possibilities:

- Interest / bought by TV stations
- Interest / bought by distributor
- Interest / bought by other, namely:
- Interest by / selected for other film festivals than IDFA
- Other possibilities (positive and/or negative), namely:

5. *Could the Jan Vrijman Fund be seen as a hallmark that helps filmmakers to other funders and partners?*

Yes No

If yes, why?

6. *In your opinion, which elements contribute to a successful project and why do you think these elements are so important? Think of elements as getting enough funding, network, theme, characters, a good trailer, etcetera.*

7. *Which elements made in your opinion your project successful and why do you think this?*

8. *What in your opinion are the Jan Vrijman Fund's strengths? (if possible with regard to other funds)*

9. *What in your opinion are the Jan Vrijman Fund's weaknesses? (if possible with regard to other funds)*

10. *Can you describe positive and/or negative outcomes by having received the Jan Vrijman Fund contribution?*

11. *In case you would realize again a project with the support of the fund, would you then appreciate to be guided through the production process by the Jan Vrijman Fund?*

Yes No

If yes, in which elements in the production process would you like to have additional assistant?

If no, why would you not appreciate to be guided by the Jan Vrijman Fund?

12. Do you have any suggestions for the future of the Jan Vrijman Fund, on which category should the Jan Vrijman Fund focus on?

- Script (research and scenario development)
- Production (production and post-production)
- Other Activities (distribution initiatives such as festivals and mobile cinemas, and workshops for documentary filmmakers)

13. On which activities should the Jan Vrijman Fund focus on in this specific category?

14. Do you have other suggestions or comments for the (future of the) Jan Vrijman Fund?

On the behalf of the Jan Vrijman Fund, thank you for taking the time to fill out this questionnaire.

Figuur 2: Voorbeeldexemplaar enquête

Jaar	Ronde	Titel project	Land	Regie	Jaar IDFA geselecteerd
2003	juni	Tambogrande: Mangos, Murder, Mining	Peru	Ernesto Cabellos	2006
2003	juni	The Way Back Home	Palestine	Ghada Terawi	2006
2004	juni	My First Contact	Brazil	Kumare Txicao	2006
2005	juni	Six Yards to Democracy	India	Nishtha Jain	2006
2005	juni	Tenrikyo, une tradition en toge noire	Congo	Mesmer Rufin Mbou Mikima	2006
2006	februari	Dead Man Walking	Croatia	Petar Oreskovic	2006
2004	juni	Storm under the Sun	China	Xiaolian Peng	2007
2005	februari	Tell Mario Not to Come Back	Uruguay	Mario Handler	2007
2006	juni	Cold Waves	Romania	Alexandru Solomon	2007
2006	juni	How We Celebrate Freedom	India	Sanjay Kak	2007
2005	juni	Bilal	India	Sourav Sarangi	2008
2005	juni	Sea Point Days	South Africa	Francois Verster	2008
2007	juni	The Red Mosque	Pakistan	Syed Atef Amjad Ali	2008
2007	juni	A People in the Shadows	Iran	Bani Khoshnoudi	2008
2007	juni	Shakespeare and Victor Hugo's Intimacies	Mexico	Yulene Olaizola	2008
2007	februari	Look at the Life Through My Eyes	Macedonia	Marija Dzidzeva	2008
2007	juni	Lucanamarca	Peru	Héctor Gálvez	2008
2007	februari	The Last Rites	Bangladesh	Yasmine Kabir	2008
2007	februari	The Silent Monologue	Senegal	Charlie Van Damme	2008
2007	februari	Journalists	Belarus	Aleh Dashkevich	2008
2007	juni	The Caviar Connection	Serbia	Dragan Nikolic	2008
2008	februari	Riskou or The Sharing of Cow	Cameroon	Arice Siapi	2008
2005	februari	A Place Called Los Pereyra	Argentina	Andrés Lillov-Macklin	2009
2005	juni	Together	Croatia	Nenad Puhovski	2009
2007	februari	All Restrictions End	Iran	Reza Haeri	2009
2007	juni	9 Months 9 Days	Mexico	Ozcar Ramirez González	2009
2008	juni	The Peddler	Argentina	Adriana Nidia Yurcovich	2009
2008	februari	Women in Shroud	Iran	Mohammad Reza Kazemi	2009
2008	juni	News	Chile	Ivan Osnovikoff	2009
2008	juni	Shungu: The Resilience of a People	Zimbabwe	Saki Mafundikwa	2009
2009	februari	Sins of My Father	Colombia	Nicolas Entel	2009
2005	juni	Maids & Bosses	Panama	Abner Benaim	2010
2008	februari	Cinema Komunisto	Serbia	Mila Turajlic	2010
2008	juni	Lumpinee	Thailand	Chira Wichaisuthikul	2010

2008	februari	Lobotomy	Belarus	Yury Khashchavatski	2010
2007	juni	Lupe of the Cow	Mexico	Blanca X. Aguerre	2011
2010	juni	The Invisible Policeman	Palestine	Laith Al-Juneidi	2011
2010	februari	Invoking Justice	India	Deepa Dhanraj	2011
2010	juni	The Night Watchman	Mexico	Natalia Almada	2011
2011	juni	The Rat Race	India	Miriam Chandy Menacherry	2011
2011	februari	King Naki and the Thundering Hooves	South Africa	Tim Wege	2011
2011	februari	When Hari Got Married	India	Tenzing Sonam	2012
2009	juni	Where the Condors Fly	Chile	Carlos Klein Frohlich	2012
2009	juni	Gulabi Gang	India	Nishtha Jain	2012
2010	juni	The Girl from the South	Argentina	José Luis García	2012

Tabel 2: 45 projecten die tussen 2002 en 2012 zijn geselecteerd door het JVF en die zijn afgerond

De projecten in tabel 2 hebben allemaal een code toegekend gekregen gebaseerd op het werelddeel waar de makers van de documentaires vandaan komen. De codes zijn als volgt:

Afrika: AF1 t/m AF6

Azië: AZ1 t/m AZ10

Latijns-Amerika: LA1 t/m LA15

Midden-Oosten: MO1 t/m MO6

Oost-Europa: OE1 t/m OE8

De meest ingevulde enquêtes komen uit Latijns-Amerika en de minst ingevulde enquêtes komen uit Afrika en het Midden-Oosten. Hiernaast heeft elk project een filmvertoning gehad op het IDFA tussen 2006 en 2012.

Globale leesronde

Na het verzamelen van het casusmateriaal en het toekennen van codes heb ik alle enquêtes gelezen zonder naar onderlinge relaties te zoeken. Wel heb ik alle interessante en opmerkelijke citaten gearceerd. Na afloop heb ik voor mezelf de volgende vragen geformuleerd:

- Wat wordt er gezegd over het aanzien van het Jan Vrijman Fonds?
- Wordt het Jan Vrijman Fonds vergeleken met andere fondsen? Zo ja, wat wordt hierover gezegd?
- Welke sterke punten van het Jan Vrijman Fonds worden benoemd?
- Welke zwakke punten en/of verbeterpunten van het Jan Vrijman Fonds worden benoemd?
- Hoe wordt er gedacht over een eventueel Jan Vrijman Fonds keurmerk?
- Hoe wordt er gedacht over de relatie van het Jan Vrijman Fonds met het IDFA?
- Is er een patroon in de soort reacties op te merken? Zo ja, welke?
- Wordt er een relatie gelegd tussen het Jan Vrijman Fonds en eventuele geboekte resultaten? Zo ja, wat wordt hierover gezegd?

Kritische leesronde

Aan de hand van de geformuleerde vragen heb ik bij de kritische leesronde de enquêtes nog een keer gelezen, maar dit keer per werelddeel. Vervolgens heb ik alle antwoorden per werelddeel onder elkaar gezet en de vragen getracht te beantwoorden. Naar mijn verwachting zijn er meer positieve dan negatieve punten in de antwoorden te vinden. Wel komen er in alle werelddelen veel herhaalde antwoorden voor en antwoorden die onder meerdere thema's zijn te plaatsen. Ik heb er voor gekozen om elk antwoord bij het meest bijpassende thema te plaatsen. Hierbij worden er, tegen mijn verwachting in, meer feiten aangetoond in de enquêtes wat betreft het bestaan van het JVF keurmerk en de werking van het JVF keurmerk en wordt er minder gespeculeerd over het JVF keurmerk.

Categorisering op thema-niveau

In tabel 3 heb ik categorieën op thema-niveau aangemaakt. In dit schema is per werelddeel te zien in hoeveel enquêtes de thema's voorkomen. Gezien het feit dat niet alle werelddelen evenveel enquêtes

bevatten, en ik een duidelijk beeld van de gegevens wil verstrekken, zijn de resultaten tevens in percentages weergegeven.

Thema's met codes	Aantallen per werelddeel					
	AF	AZ	LA	MO	OE	Totaal
1) Aanzien AF: 1, 3, 4, 5 AZ: 1, 4, 6, 8, 9, 10 LA:1, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15 MO: 1, 2, 3, 5, 6 OE: 1, 2, 3, 4, 7, 8	4 67%	6 60%	11 73%	5 83%	6 75%	32 71%
2) Verschil JVF – andere fondsen AF: 2 AZ: 3, 4 LA: 12 MO: 2 OE: 3	1 17%	2 20%	1 7%	1 17%	1 13%	6 13%
3) Startpunt voor ontwikkeling AF: 6 AZ: 1, 2, 4, 10 LA: 1, 14 MO: 2 OE: 2, 4, 5, 6, 7	1 17%	4 40%	2 13%	1 17%	5 63%	13 29%
4) Netwerk LA: 1, 5, 7 MO: 5, 6 OE: 6, 8	-	-	3 20%	2 33%	2 25%	7 16%
5) Sleuteffect AF: 2 AZ: 8 LA: 1, 4, 7, 14 MO: 1, 5	1 17%	1 10%	4 27%	2 33%	-	8 17%
6) Verbinding met IDFA AF: 6 AZ: 1, 4, 7, 8, 10 LA: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 11 MO: 1, 3, 6 OE: 3, 4, 6, 8	1 17%	5 50%	7 47%	3 50%	4 50%	21 47%

7) Keurmerk AF: 1, 2, 3, 4, 5, 6 AZ: 4, 9 LA: 1, 5, 6, 8, 14, 15 MO: 6 OE: 7	6 100%	2 20%	6 40%	1 17%	1 13%	16 36%
8) Mediator AF: 5 AZ: 1, 7, 8, 10 LA: 1, 2, 6, 7 MO: 6	1 17%	4 40%	4 27%	1 17%	-	10 22%
9) Voltooiing AF: 2 AZ: 1, 5, 10 LA: 1, 6, 10 MO: 1, 5, 6 OE: 2, 8	1 17%	3 30%	3 20%	3 50%	2 25%	12 27%
10) Resultaten tijdens JVF AF: 2 AZ: 1, 8, 10 LA: 1, 14 OE: 7	1 17%	3 30%	2 13%	-	1 13%	7 16%
11) Resultaten na JVF AF: 1, 2, 3, 4, 5, 6 AZ: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 LA: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15 MO: 1, 2, 4, 5, 6 OE: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8	6 100%	9 90%	13 87%	5 83%	7 88%	40 89%
12) Begeleiding AF: 1, 2, 3, 4, 5, 6 AZ: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10 LA: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 MO: 1, 2, 3, 4, 5, 6 OE: 2, 4, 5, 6, 7, 8	6 100%	7 70%	14 93%	6 100%	6 75%	39 87%
13) Aandachtspunt AF: 1, 2, 3, 5, 6 AZ: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 LA: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 MO: 1, 2, 3, 4, 5, 6 OE: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	5 83%	10 100%	15 100%	6 100%	8 100%	44 98%

14) Subsidie AF: 2, 3, 4, 6 AZ: 1, 4, 7, 10 LA: 1, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15 MO: 1, 4, 5, 6 OE: 2, 4, 7	4 67%	4 40%	10 67%	4 67%	3 38%	25 56%
15) Mentale steun AF: 2, 5 AZ: 2, 5 LA: 6, 12, 13 MO: 2, 4, 5 OE: 5	2 33%	2 20%	3 20%	3 50%	1 13%	11 24%
16) Profielvergroting AZ: 8, 9 LA: 8, 11 OE: 7	-	2 20%	2 13%	-	1 13%	5 11%
17) Werkwijze AF: 1, 2, 3, 4, 6 AZ: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10 LA: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 MO: 1, 2, 3, 4, 5, 6 OE: 4, 5, 6, 8	5 83%	8 80%	12 80%	6 100%	4 50%	35 78%
18) Onafhankelijkheid/macht LA: 1 OE: 2, 3, 5	-	-	1 7%	-	3 38%	4 9%

Tabel 3: Thema's en aantallen

De thema's *begeleiding*, *resultaten na JVF* en *aandachtspunt* komen het meest aan bod in de enquêtes, waarvan het thema *aandachtspunt* het vaakst voorkomt. Ik wil hier echter geen waarde aan hechten aangezien de enquête uit zowel open vragen als multiple choice vragen bestaat. De kans dat een multiple choice vraag beantwoord wordt, is groter dan een open vraag. Daarbij bestaan de multiple choice vragen uit een aantal vastgestelde antwoorden en de open vragen niet. In verhouding wordt er veel aandacht besteed aan de thema's *aanziën* en *werkwijze*. Verder beschouwen alle werelddelen, op Afrika na, de *verbinding met IDFA* als belangrijk. In tegenstelling tot de andere werelddelen besteed Afrika wel veel aandacht aan het thema *keurmerk*. Werelddelen Azië en Oost-Europa zien het JVF veel meer als *startpunt voor ontwikkeling* dan de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Midden-Oosten. Tegen mijn verwachting in wordt er weinig bericht over de thema's *netwerk* en *mediator*. Gezien mijn waarnemingen tijdens de stageperiode had ik verwacht meer van dit thema aan te treffen in de enquêtes. Tot slot wordt er over het algemeen veel gesproken over de *subsidie* van het JVF.

Categorisering naar subcategorieën

Om uiteindelijk tot concrete categorieën te komen, heb ik na de categorisering op thema-niveau nog een tussenstap gemaakt. De verschillende thema's heb ik onderverdeeld in subcategorieën die in tabel 4 te vinden zijn.

Thema's naar subcategorieën	Bijbehorende thema's
Karakteristiek	<ul style="list-style-type: none"> - Aanzien - Werkwijze
Kennis- en ontwikkelingscentrum	<ul style="list-style-type: none"> - Startpunt voor ontwikkeling - Profielvergroting - Sleuteleffect - Netwerk - Mentale steun - Resultaten tijdens JVF - Voltooiing
Matchmaker	<ul style="list-style-type: none"> - Mediator - Keurmerk
Effect	<ul style="list-style-type: none"> - Resultaten na JVF - Verbinding met IDFA
Feedback	<ul style="list-style-type: none"> - Aandachtspunt - Begeleiding
Overige thema's	<ul style="list-style-type: none"> - Verschil JVF – andere fondsen - Subsidie - Onafhankelijkheid/macht

Tabel 4: Subcategorieën

De subcategorie *karakteristiek* staat voor alles wat te maken heeft met het beeld dat filmmakers van het JVF hebben. Zowel het prestige van het fonds en de manier van werken maken hier deel van uit. Met *kennis- en ontwikkelingscentrum* wordt alles bedoeld dat te maken heeft met de ontwikkeling van zowel het project als de filmmaker. Onder ontwikkeling versta ik niet alleen waarneembare ontwikkelingen, zoals een voltooide trailer, maar ook mentale ontwikkelingen zoals het verkrijgen van motivatie om het project te realiseren. Onder de subcategorie *matchmaker* worden alle handelingen van het JVF verstaan met als doel: filmmakers koppelen met andere partners, professionals en/of financiers. Het *keurmerk* is ook ingedeeld in deze categorie, omdat ondersteuning van het JVF regelmatig wordt gezien als een bron van vertrouwen, met als gevolg dat andere partijen een financiële bijdrage toekennen aan het project. De subcategorie *effect* staat voor alle positieve en negatieve resultaten nadat de film geproduceerd is met de ondersteuning van het JVF. Onder *feedback* vallen alle opmerkingen over wat de filmmakers in de toekomst graag anders zien en alle reacties op de vraag of de filmmaker in de toekomst extra begeleiding zou willen hebben bij het productieproces. De subcategorie *overige thema's* heeft betrekking op alle thema's die niet onder een

eerder genoemde subcategorie zijn te plaatsen en ook niet concreet genoeg zijn om een eigen subcategorie te vormen.

Categorisering naar fenomenen

De subcategorieën liggen nog te dicht op de bevonden thema's, maar geven toch een bepaalde ontwikkeling weer die mij op abstract niveau een stap verder helpen denken. De subcategorieën zijn in deze van belang, maar geven niet duidelijk hun positie weer ten opzichte van elkaar. Bij de fenomenen die in tabel 5 zijn weergegeven is dit wel het geval, waardoor tevens de onderlinge relaties tussen de fenomenen beter zichtbaar zijn en de individuele functies van de fenomenen duidelijker naar voren komen.

Subcategorieën naar fenomenen	Bijbehorende thema's
Verbondenheid omwille van identiteit	Karakteristiek: <ul style="list-style-type: none"> - Aanzien - Werkwijze
Ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking	Kennis- en ontwikkelingscentrum: <ul style="list-style-type: none"> - Startpunt voor ontwikkeling - Profielvergroting - Sleuteffect - Netwerk - Mentale steun - Resultaten tijdens JVF - Voltooiing Matchmaker: <ul style="list-style-type: none"> - Mediator - Keurmerk
Voortbestaan documentaire(makers) - fonds	Effect: <ul style="list-style-type: none"> - Resultaten na JVF - Verbinding met IDFA Feedback: <ul style="list-style-type: none"> - Aandachtspunt - Begeleiding
Overig	Overige thema's: <ul style="list-style-type: none"> - Verschil JVF – andere fondsen - Subsidie - Onafhankelijkheid/macht

Tabel 5: Fenomenen

Onder *verbondenheid omwille van identiteit* vallen alle thema's die verwijzen naar het beeld dat filmmakers van het JVF hebben. De thema's beschrijven de reputatie van het JVF, inclusief de visie op de werkstijl van het JVF. Het fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit* komt als eerste voor

in de relatie van de drie fenomenen. In veel gevallen wordt er als eerst verwezen naar het identiteitsaspect van het JVF, maar waar het werkelijk om lijkt te gaan is dat filmmakers zich aangetrokken voelen tot het fonds en zich met het fonds kunnen identificeren en zich daarom met het fonds willen verbinden. Dit leidt tot het volgende fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking*. Onder dit fenomeen vallen alle thema's die inzicht geven in de ervaringen van de filmmakers na het ontvangen van een JVF bijdrage. De thema's refereren naar persoonlijke en/of professionele ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende tussentijdse resultaten. Deze ontwikkelingen en resultaten zijn het gevolg van de mogelijkheden en kansen die de filmmakers ervaren na eenmaal verbonden te zijn met het fonds. Het fenomeen *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* komt in deze als het ware na het fenomeen *verbondenheid omwille van identiteit*. De filmmakers krijgen bij het JVF de mogelijkheid om, samen met het fonds, zich zowel persoonlijk als professioneel te ontplooiën. Onder *voortbestaan documentaire(makers) - fonds* vallen alle thema's die zich richten op een bepaalde voortgang. De thema's behandelen niet alleen de resultaten van de projecten nadat de film geproduceerd is met de ondersteuning van het JVF, maar ook alle opmerkingen over waar het JVF zich in de toekomst op zou moeten richten en alle reacties op de vraag of de filmmaker in een eventuele toekomst extra begeleiding van het JVF zou willen hebben bij het productieproces. Het fenomeen *voortbestaan documentaire(makers) - fonds* komt als het ware na de eerste twee fenomenen. In de fase van de eerste twee fenomenen hebben de filmmakers kennis kunnen maken met de ins en outs van het JVF en kennis kunnen nemen van en ervaringen kunnen opdoen met het productieproces. In de fase van het laatste fenomeen hebben de filmmakers kunnen ervaren welk resultaat dit uiteindelijk heeft opgeleverd. Voor de toekomst is het voor de filmmakers goed om te weten hoe zowel een documentaire als de documentaire industrie anders en/of beter benaderd kan worden. Voor het JVF is het goed om te weten welk beeld de filmmakers van het fonds hebben en waarom de filmmakers voor het JVF kiezen. Aansluitend is het nuttig om te kijken naar wat het fonds op dit moment de filmmakers biedt en welk resultaat het oplevert. Relevant om hierbij te weten is wat precies de filmmakers graag anders zien. Voor het JVF kan het in deze van belang zijn om dit onderzoek te gebruiken om de visie en de focus aan te scherpen.

De fenomenen *verbondenheid omwille van identiteit*, *ontplooiing: (innoverend) proces van samenwerking* en *voortbestaan documentaire(makers) – fonds* zeggen alle drie iets over de *beeldvorming van het JVF*. Deze beeldvorming kenmerkt zich door een uiteenzetting waar het JVF volgens de filmmakers nu voor staat en welke handelingen het fonds kan verrichten om voor beide partijen nog meer voordelen te creëren. De drie fenomenen staan weliswaar in verband met elkaar, maar de chronologische opeenvolging is niet van belang. De fenomenen worden dus als losstaande onderdelen behandeld, maar er worden ook relaties gelegd tussen de verschillende fenomenen.

Jan Vrijman Fonds - International Documentary Film Festival Amsterdam, IDFA

Frederiksplein 52
1017 XN Amsterdam

T. +31 20 6273329 F. +31 20 6385388 W. www.idfa.nl